Univerzita Pardubice

Fakulta zdravotnických studií

Historie ošetřovatelského vzdělávání v Pardubicích

Bc. Eliška Dostálová

Diplomová práce

2014

Univerzita Pardubice
Fakulta zdravotnických studií
Akademický rok: **2012/2013**

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení:	**Bc. Eliška Dostálová**
Osobní číslo:	**Z12187**
Studijní program:	**N5341 Ošetřovatelství**
Studijní obor:	**Ošetřovatelská péče v interních oborech**
Název tématu:	**Historie ošetřovatelského vzdělávání v Pardubicích**
Zadávající katedra:	**Katedra ošetřovatelství**

Zásady pro vypracování:

1. Studium literatury a sběr informací.
2. Stanovení cílů a metodiky práce.
3. Příprava a realizace výzkumného šetření dle stanovené metodiky.
4. Analýza a interpretace získaných dat.
5. Zhodnocení výsledků práce.

Rozsah grafických prací: **dle doporučení vedoucího**

Rozsah pracovní zprávy: **50 stran**

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

1. KAFKOVÁ, Vlastimila. Z historie ošetřovatelství. 1. vyd. Brno: Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví, 1992, 185 s. ISBN 80-701-3123-3.
2. KOSKOVÁ, Klára. Nemocnice v Pardubicích (1857-1939). Pardubice, 2006. D15132. Univerzitní knihovna (sklad). Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická, Katedra historických věd. Vedoucí práce prof. PhDr. Milena Lenderová, CSc.
3. KUTNOHORSKÁ, Jana. Historie ošetřovatelství. 1. vyd. Praha: Grada, 2010, 206 s. ISBN 978-80-247-3224-4.
4. LÁRYŠOVÁ, Pavlína. Pardubická dívčí škola Vesna (1861-1949). Pardubice, 2009. D21615. Dostupné z: http://hdl.handle.net/10195/35383. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická, Katedra historických věd. Vedoucí práce prof. PhDr. Milena Lenderová, CSc.
5. MALÍNSKÁ, Jana. Do politiky prý žena nesmí - proč?: vzdělání a postavení žen v české společnosti v 19. a na počátku 20. století. 1. vyd. Praha: Libri, 2005, 173 s. ISBN 80-7277-295-3.

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Eva Hlaváčková, Ph.D.**

Datum zadání diplomové práce: **1. října 2012**
Termín odevzdání diplomové práce: **5. května 2014**

prof. MUDr. Arnošt Pellant, DrSc.
děkan

L.S.

PhDr. Kateřina Čermáková, DiS.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 18. března 2014

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/ 2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 ods. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou, nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 15. 4. 2014

Bc. Eliška Dostálová

Poděkování

Touto cestou bych chtěla velice poděkovat vedoucí své práce, Mgr. Evě Hlaváčkové, Ph. D., za její odborné rady a trpělivost při vedení práce. Nesmírně si toho cením. Dále děkuji všem pracovníkům SOkA Pardubice, již mi pomáhali s vyhledáváním archiválií. A v neposlední řadě i své rodině, která mne po celou dobu podporovala a stále v tom pokračuje.

ANOTACE

Práce se zabývá historií ošetřovatelského vzdělávání se zaměřením na Pardubice.

V teoretické části je shrnuta problematika ženského vzdělávání obecně, které začíná od středověku, ale je charakteristické převážně pro období 18. – 20. století. Dále je zde popsán rozvoj ošetřovatelského vzdělávání od středověku až do dnešní doby.

V praktické části je popsána historie ošetřovatelského vzdělávání v Pardubicích od 60. let 19. století do školního roku 2012/13. Hlavní část práce je zaměřena na počátky vzdělávání žen a na období 50. let 20. století. Zjištěná historická data jsou porovnávána se současnou situací na Střední zdravotnické škole Pardubice a Fakultě zdravotnických studií Univerzity Pardubice. Výzkum byl prováděn metodou kvalitativní studie dokumentů.

KLÍČOVÁ SLOVA

ošetřovatelství, historie, vzdělávání, Pardubice

TITLE

The history of nursing education in Pardubice

ANNOTATION

The work deals with the history of nursing education focusing on Pardubice.

In the theoretical part is summed up the issue of female education in general, which starts from the middle ages, but it is characteristic mainly for the period 18th – 20th century. It also describes the development of nursing education from the middle ages up to the present day.

In the practical part the history of nursing education is described in Pardubice from 1860 to the academic year 2012/13. The main part of the work is focused on the origins of the education of women, and for a period of 50. years of the 20th century. Recorded historical data is compared with the current situation in the central medical school and Faculty of health studies, University of Pardubice. The research was carried out using the method of qualitative study documents.

KEYWORDS

nursing, history, education, Pardubice

OBSAH

ÚVOD 11
CÍLE PRÁCE 12
I TEORETICKÁ ČÁST 13
1 Vliv feminismu na rozvoj vzdělávání žen v českých zemích 13
1.1 Feminismus obecně 13
1.2 Počátky vzdělávání 13
1.2.1 Povinná školní docházka 14
1.3 Typy škol obecně podle sociálních vrstev 14
1.4 Osobnosti podílející se na vzniku ženského vzdělávání a budování škol 15
1.5 Spolky a předvznik Minervy 16
1.5.1 Gymnázium Minerva 17
2 Začátky ošetřovatelského vzdělávání v českých zemích 18
2.1 Ošetřovatelské řády zaměřené na vzdělávání 18
2.2 Počátky necírkevního ošetřovatelského vzdělávání 19
2.3 Ošetřovatelské vzdělávání v 18. a 19. století 19
2.4 První ošetřovatelské školy 20
2.5 Vzdělávání sester do roku 1938 21
2.6 Vzdělávání sester v letech 1939 – 1989 23
3 Významné osobnosti podílející se na rozvoji ošetřovatelského vzdělávání 25
3.1 České osobnosti 25
3.1.1 PhDr. Alice Masaryková (1879 - 1966) 25
3.1.2 Františka Fajfrová (1860 - ?) 25
3.1.3 Doc. PhDr. Marta Staňková, CSc. (1938 - 2003) 25
3.1.4 MUDr. Christian Albert Theodor Billroth (1829 - 1894) 26
3.1.5 Prof. MUDr. Bohumil Jan Eiselt (1831 - 1908) 26
3.1.6 Prof. MUDr. Ladislav Syllaba (1868 - 1930) 26
3.1.7 Prof. MUDr. Vítězslav Viktor Janovský (1847 - 1925) 26
3.2 Světové osobnosti 27
3.2.1 Florence Nightingalová 27
3.3 První české diplomované sestry 27
3.3.1 Diplomovaná sestra Sylva Macharová 27
3.3.2 Diplomovaná sestra Emilie Ruth Tobolářová 27

3.3.3 Diplomovaná sestra Jarmila Roušarová 28
4 Současný systém vzdělávání 29
II PRAKTICKÁ ČÁST 32
5 Výzkumné otázky 32
6 Metodika výzkumu 33
7 Prezentace výsledků 34
7.1 Hlavní prameny 34
7.1.1 Historický vývoj nemocnice v Pardubicích 34
7.1.1.1 Vznik veřejné nemocnice 34
7.1.1.2 Jubilejní okresní nemocnice císaře Františka Josefa I. 35
7.1.1.3 Nová okresní nemocnice 37
7.1.2 Státní ústav pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek 40
7.1.3 Předchůdkyně SZŠ Pardubice 41
7.1.3.1 Přijímací řízení 45
7.2 Vyšší odborná škola sociálně zdravotní v Pardubicích až Fakulta zdravotnických studií v Pardubicích 46
7.2.1 Zřízení školy 46
7.2.2 Průběh výuky 47
7.2.2.1 Druhy větví 47
7.2.2.2 Volba větve 47
7.2.2.3 Brigády 48
7.2.2.4 Kulturní akce a exkurze 48
7.2.2.5 Praktický výcvik 48
7.2.2.6 Průběh zkoušek 49
7.2.2.7 Konec školního roku 50
7.2.3 Počty žáků (studentů) 50
7.2.4 Chování žáků (studentů) 53
7.2.5 Prospěch žáků (studentů) 54
8 DISKUZE 56
9 ZÁVĚR 64
10 POUŽITÁ LITERATURA 66
11 SEZNAM PŘÍLOH 71

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Vývoj počtu lůžek v jednotlivých letech v Pardubické nemocnici do roku 1913 ...37

Tabulka 2 Finanční půjčky na stavbu nové okresní nemocnice v 30. letech 20. století 39

Tabulka 3 Vývoj počtu lůžek v jednotlivých letech v Pardubické nemocnici do roku 1945 ...39

Tabulka 4 Počet žaček ve školním roce 1916/ 17.....43

Tabulka 5 Počet žáků v 1. a 2. ročníku školního roku 1948/ 49 na Vyšší odborné škole sociálně zdravotní v Pardubicích 51

Tabulka 6 Počet žáků v 1. a 2. ročníku školního roku 1949/ 50 na Vyšší škole sociálně zdravotní v Pardubicích 51

Tabulka 7 Počet žáků v 1. a 2. ročníku školního roku 1950/ 51 na Vyšší škole zdravotní v Pardubicích 51

Tabulka 8 Počet žáků v 1. a 2. ročníku školního roku 2012/ 13 na SZŠ Pardubice 52

Tabulka 9 Počet studentů v 1. a 2. ročníku školního roku 2012/ 13 na VŠ (Bc.) Pardubice....52

Tabulka 10 Chování žáků ve školním roce 1948/ 49 na Vyšší odborné škole sociálně zdravotní v Pardubicích 53

Tabulka 11 Chování žáků ve školním roce 1949/ 50 na Vyšší škole sociálně zdravotní v Pardubicích 53

Tabulka 12 Chování žáků ve školním roce 1950/ 51 na Vyšší škole zdravotní v Pardubicích 53

Tabulka 13 Chování žáků ve školním roce 2012/ 2013 na SZŠ Pardubice 53

Tabulka 14 Prospěch žáků ve školním roce 1948/ 49 na Vyšší odborné škole sociálně zdravotní v Pardubicích 54

Tabulka 15 Prospěch žáků ve školním roce 1949/ 50 na Vyšší škole sociálně zdravotní v Pardubicích 54

Tabulka 16 Prospěch žáků ve školním roce 1950/ 51 na Vyšší škole zdravotní v Pardubicích 54

Tabulka 17 Prospěch žáků ve školním roce 2012/ 13 na SZŠ Pardubice.....55

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

ČAS	Česká asociace sester
č. kt.	číslo katastru
ČSČK	Československý červený kříž
ČSR	Československá republika
DS	Dětská sestra
d. s.	diplomovaná sestra
EK	Evropská komise
EU	Evropská unie
ICN	International Council of Nurses (Mezinárodní rada sester)
kr.	krejcarů
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MZ ČR	Ministerstvo zdravotnictví České republiky
NCO NZO	Národní centrum ošetřovatelství a nelékařských zdravotnických oborů
OŠ	Ošetřovatel
PA	Porodní asistentka
RA	Radiologický asistent
RE	Rada Evropy
SZŠ	střední zdravotnická škola
VOŠ	vyšší odborná škola
VS	Všeobecná sestra
VSK	Všeobecná sestra kombinovaná forma
ZAA	Zdravotnický asistent třída A
ZAB	Zdravotnický asistent třída B
ZAN	Zdravotnický asistent nástavbové studium
ZANV	Zdravotnický asistent nástavbové večerní studium
zl.	zlatých
ZP	Zdravotnická pracovnice
ZSP	Zdravotně sociální pracovník
ZZ	Zdravotnický záchranář

ÚVOD

Toto téma jsem si zvolila z důvodů, které jsou mému myšlení velice blízké. Již od dětství jsem vyrůstala v prostředí, ve kterém mi byla vštěpována láska k historii a medicíně. Proto mě zajímala historie už od mých prvních kroků. Tato diplomová práce byla pro mě velice přínosná, protože jsem se dozvěděla mnoho nových informací, o kterých se v běžném životě a médiích nepíše ani nemluví. Ale na počátku jejího psaní jsem netušila, jak bude rozsáhlá a historicky náročná.

Ukázala mi však, že díky odhodlání průkopníků ošetřovatelského vzdělávání, všech těchto žen i některých mužů, je nám umožněno studovat jakoukoliv školu, kterou si vybereme. Třeba právě tu ošetřovatelskou, jejíž tradice a rozvíjení se zaznamenaly v historii, ale i v současné době velkého pokroku, který by nebyl možný bez vzdělaných mužů a žen.

Proto níže cituji některé jejich postoje ke vzdělávání.

Například významný chirurg prof. Eduard Albert zásadně odmítal vyšší a vysokoškolské vzdělání pro ženy. Své názory popsal v knize *„Die Frauen und das Studium der Medicin“*, jež byla vydána ve Vídni v roce 1895. Tvrdil v ní například, že žena má menší mozek než muž, proto není přizpůsobena k vysokoškolskému studiu a vědecké práci. Z toho vyvodil i nižší schopnost ženina logického a abstraktního myšlení. Ve zdravotnictví připouštěl jen ošetřovatelky. Nebral při tom v úvahu to, jak je toto povolání fyzicky a psychicky náročné. (Malínská, 2005, s. 52)

I přes různé názory se ženy nevzdávaly a nadále pracovaly na rozvoji vzdělávání se v různých oborech, mezi které patřilo i ošetřovatelství. Míru jejich odhodlání nejlépe charakterizuje citace jedné ženy, která prohlásila. *„Proč bychom se měly spokojovat s pokrokem, jehož jsme dosáhly, místo abychom se vážně dívaly kupředu a zaměřily se na zlepšení, která jsou stále ještě před námi?“* (Abramsová, 2005, s. 7)

Ve své práci bych chtěla popsat faktory, jež vedou k rozvoji ženského vzdělávání obecně. Definovat příčiny, které ovlivňují rozvoj ošetřovatelského vzdělávání, a popsat vývoj ošetřovatelského vzdělávání v našich zemích. Také zjistit okolnosti působící na rozvíjení ošetřovatelského vzdělávání v Pardubicích. Kategorizovat zjištěné údaje o ošetřovatelském vzdělávání v Pardubicích. Nebo porovnat zjišťované historické údaje o ošetřovatelském vzdělávání s údaji z dnešní doby.

CÍLE PRÁCE

Hlavním cílem výzkumu je zmapování vzdělávání v oblasti ošetřovatelství v Pardubicích od jeho počátku po 50. léta 20. století.

V rovině teoretické

1. Popsat faktory, jež vedou k rozvoji ženského vzdělávání obecně.
2. Definovat příčiny, které ovlivňují rozvoj ošetřovatelského vzdělávání.
3. Popsat vývoj ošetřovatelského vzdělávání v našich zemích.

V rovině empirické

1. Zjistit okolnosti působící na rozvíjení ošetřovatelského vzdělávání v Pardubicích.
2. Kategorizovat zjištěné údaje o ošetřovatelském vzdělávání v Pardubicích (významné roky, osobnosti, studijní obory, vyučované předměty, počty a prospěch studentů).
3. Porovnat zjišťované historické údaje o ošetřovatelském vzdělávání s údaji z dnešní doby (studijní obory, vyučované předměty, počty studentů atd.).

I TEORETICKÁ ČÁST

1 Vliv feminismu na rozvoj vzdělávání žen v českých zemích

1.1 Feminismus obecně

O ženském údělu se hovořilo již v Aristotelových dobách, ale hlavní část historie ženského feminismu začíná francouzskou revolucí, kdy si všechny evropské ženy poprvé uvědomily, že podřízenost mužům je ideologie, která se dá odstranit ideologií opačnou. Ta končí vítězstvím a hlavně hlasovacím právem pro ženy, které se prosadilo v období okolo první světové války. (Abramsová, 2005)

Slovo "feminismus" se ale začíná objevovat v literatuře až od roku 1901. Ve 20. století došlo k jeho mezinárodnímu rozšíření z Francie. Jeho význam byl však již od 19. století stejný jako dnes. (Bocková, 2007)

V českých zemích se začalo ženské hnutí cílevědomě rozvíjet od šedesátých let 19. století. Od začátku bylo zaměřeno na vzdělávací a přednáškovou činnost, zakládání škol pro dívky a na charitu. Ženy se snažily i o získání volebního práva a demokratizaci společnosti. Tyto snahy trvaly po desetiletí a vyvrcholily uzákoněním rovných práv pro obě pohlaví, která byla zakotvena v ústavě Československé republiky (ČSR) po roce 1918. Od této doby ženy neúnavně pokračovaly ve svých aktivitách. (Malínská, 2005)

1.2 Počátky vzdělávání

Ve středověku se výchova a vzdělávání dívek vztahovala pouze na ženy z vysokých společenských vrstev. Od raného středověku se mohly vzdělávat princezny a dcery velmožů. Od vrcholného středověku i dcery šlechticů nebo měšťanů. Pro tyto ženy byl již od konce 10. století určen pražský svatojiřský klášter benediktinek a od roku 1144 také doksanský klášter premonstrátek. (Lenderová a kol., 2009)

Dívčímu vzdělávání se také věnoval řád cisterciaček, jehož kláštery vznikaly v Oslavanech, Tišnově, v Pohledu, Sezemicích nebo ve Starém Brně. O vzdělávání dívek se staraly i žebravé řády. V 15. století existovala dívčí škola dominikánek u Sv. Anny na Starém Městě pražském. V 16. století pak vyučovaly klarisky u Sv. Anežky v Českém Krumlově, Týnci, Chebu a Magdalenky, které měly svou kongregaci v Mostě. Většina klášterů zaniká během husitských válek nebo je zrušena Josefem II. (Lenderová, 1999)

Významným řádem, který měl vliv na rozvoj dalšího vzdělávání, byly vizitantky, jež vznikly ve Vídni roku 1742. Ty se staly důležitým vzorem pro Marii Terezii, která zřídila v roce 1754 v Praze na Hradčanech Ústav šlechtičen, který se stal předobrazem povinné školní docházky a rozvoje vzdělávání v českých zemích. (Lenderová, 1999)

1.2.1 Povinná školní docházka

Dne 6. prosince 1774 byla pro všechny země monarchie zavedena povinná školní docházka, jež byla ustanovena ve *„Všeobecném školském řádu“*. (Bahenská, 2005, s. 9)

Touto reformou byla uzákoněna povinná školní docházka pro chlapce i dívky od šesti do dvanácti let, díky čemuž došlo k rozšíření vzdělanosti mezi nejširšími vrstvami obyvatelstva. (Malínská, 2005)

Vzorem se pro základní školy stala škola na Malé Straně, založená státem dne 15. listopadu 1775. Zde totiž již existovalo oddělení zvláště pro dívky. Ve stejném roce vešlo v platnost dle zákona, že všude, kde bude možno, mají být jako součást škol zřízeny i dívčí školy, které by se zaměřovaly na základní vzdělávání a výuku ručních prací. (Bahenská, 2005)

Od této doby platila pro dívky i chlapce naprosto stejná pravidla. Tedy možnost vybrat si z návštěvy veřejné školy, soukromé školy, která měla právo veřejnosti nebo domácí vzdělávání. (Lenderová, 2008)

1.3 Typy škol obecně podle sociálních vrstev

Obce zřizovaly triviální školy a vyučovalo se v češtině. Jejich úroveň vzdělávání byla ale velice nízká, protože čtení, psaní a počítání vyučovali často vysloužilí vojáci, kteří měli sami problémy se čtením a psaním. (Malínská, 2005)

U venkovských děvčat byla škola na okraji jejich zájmu. Třináctileté nebo čtrnáctileté žákyně chodily do školy pouze v zimě, ale pro ty starší bylo sezení ve školních lavicích hanbou. Podporu pro další vzdělávání neměly ani od svých matek. (Navrátilová, 2012)

Domácí vzdělávání bylo pro dívky ze středních či vyšších vrstev, kdy rodiče využívali služeb domácích učitelů. Úroveň takového vzdělávání závisela na požadavcích i finančních možnostech rodiny. Samozřejmě i na výběru domácích učitelů (učitelek). Ve šlechtickém prostředí pracovali i intelektuálové 18. a 19. století. Ti se postupně dostávali také do měšťanského prostředí. Učební plány šlechtických dívek 1. poloviny 19. století obsahovaly komplexní ženské znalosti. Tedy cizí jazyky, historii, dějiny umění, literaturu, tanec atd. (Lenderová, 2008)

Klášterní školy navazovaly na domácí výchovu a zůstaly součástí dívčí výchovy až do počátku 20. století. Přijímaly se do nich dívky od 10 do 14 let a pobyt v nich byl od několika měsíců po roky. V rakouských zemích přijímaly školy především šlechtické dcery, dívek ze středních vrstev bylo méně. České prostředí toto vzdělávání odmítalo, ale existovaly i výjimky. (Lenderová, 2008)

Jinou možností pro zámožnější rodiny bylo poslat dívku do soukromého vzdělávacího ústavu v zahraničí. Např. v Německu, Švýcarsku nebo Francii. Jednalo se hlavně o období posledních desetiletí 19. století až do vzniku první republiky. (Lenderová, 2008)

1.4 Osobnosti podílející se na vzniku ženského vzdělávání a budování škol

První českou ženou, která se zabývala ženským vzděláváním, byla Magdalena Dobromila Rettigová (1785 – 1845). Sama se seznámila se základy čtení, psaní a počtů díky matce, která jí vyučovala doma. Díky těmto skromným začátkům si později Rettigová vzdělávání vážila a podporovala ho. (Lenderová, 1999)

Karel Slavoj Amerling (1807 – 1884) byl výjimečný, protože dne 24. 7. 1842 otevřel v Budči chlapeckou školu a na jaře dalšího roku učiliště pro dívky od pěti do osmnácti let. Do školy chodili přednášet čeští vědci a významné osobnosti z kulturní oblasti. Pořádaly se i exkurze na významná místa z české historie. (Bahenská, 2005)

V Budči s Amerlingem spolupracovala i Bohuslava Rajská (1817 – 1852), která se vlastním jménem jmenovala Antonie Reissová. Z důvodu vydání povolení o založení vlastního dívčího ústavu musela úspěšně vykonat zkoušky na pražské normální škole. Po souhlasném vyřízení žádosti a zkoušek zahájila výuku ve školním roce 1843 – 1844. Z této školy odešly dvě generace žen, které působily od šedesátých let v ženském hnutí. (Lenderová, 1999)

V první polovině 19. století žila také bojovnice za ženská práva a největší spisovatelka Božena Němcová (1817? 1820 – 1862). Vědomě hledala, ale nenalézala odpovědi na otázky, které se týkaly sociální problematiky a postavení žen ve společnosti. Také tvrdila, že nižším vrstvám a ženám nesmí být odpíráno kvalitní vzdělání a je i pro společnost důležité, aby měly stejný přístup ke studiu jako chlapci. Argumentovala tím, že vzdělané ženy mohou daleko více zvýšit úroveň rodin a z toho vyplývá i celého českého národa. (Malínská, 2005)

V roce 1863 Vojta Náprstek (1826 – 1894) spolu s dalšími českými politiky založil šestileté Městské vyšší dívčí školy v Praze, kde se vyučovalo česky. Byly do nich přijímány dívky z měšťanských rodin po ukončení šestého ročníku národní školy. Městská vyšší dívčí škola v Praze byla první v Rakousku. Od školního roku 1891 – 1892 byla škola přejmenována

na Městské reálné dívčí gymnázium. Prvním ředitelem byl 20. ledna 1863 jmenován Dr. Vilém Gabler. Po něm převzal řízení Emanuel Tonner. (Malínská, 2005)

Vojta Náprstek podpořil vznik dalších dívčích škol: školy Ženského výrobního spolku, městské školy střední, školy s útulky pro mládež, specializované kuchařské školy Domácnost a vůbec prvního dívčího gymnázia Minerva. S Eliškou Krásnohorskou (1847 – 1926), která se vlastním jménem jmenovala Alžběta Pechová, založil i dívčí školu v Písku. Dále pořádal pro ženy přednášky na různá témata, které se pořádaly u Halánků nebo jinde v Praze. (Bahenská, 2005)

Eliška Krásnohorská byla blízkou spolupracovnicí Karoliny Světlé (1830 – 1899) neboli Johanny Mužákové – Rottové. Krásnohorská byla přesvědčena o nesprávnosti ovládání ženy muži, když je také schopna tvrdě pracovat. Prosazovala nutnost kvalitního vzdělávání pro všechny ženy, i pro ty, které se chtějí věnovat pouze rodině a výchově dětí. Právě se totiž začalo projevovat zlepšení péče o domácnost vzdělanými ženami. Dále se zajímala o nedostatek a nízkou úroveň soukromých dívčích škol nebo o upírání práva ženám studovat na vysokých školách. (Malínská, 2005)

1.5 Spolky a předvznik Minervy

Z přednášek organizovaných Náprstkem a úsilím i dalších osob vznikl roku 1865 tzv. Americký klub dam, který byl prvním organizačním střediskem pro činnost českých žen a dívek. Zaměřoval se na svépomoc, charitu a vzdělávání. Přednášky měly vysokou úroveň, protože Náprstek zval uznávané odborníky a umělce. Např. Jana Evangelistu Purkyně, Jaroslava Vrchlického a T. G. Masaryka. Dokonce i ženy si připravovaly své vlastní přednášky. Přednášková činnost vadila vládě i policii, proto se musely zrušit. Spolek se poté zaměřil na jiná témata. (Bahenská, 2005)

Český výrobní spolek (1863) a později i Ženský výrobní spolek (1871) se staly významnými centry emancipačního úsilí českých žen, jejichž práce si získala národního významu i díky činnosti Karoliny Světlé, které se povedlo již v roce 1865 získat povolení k založení první dívčí průmyslové školy, která byla určena i pro dívky z nižších společenských vrstev. Jim bylo minimalizováno nebo dokonce odpuštěno školné. (Malínská, 2005)

V roce 1884 byla v Praze Marií Riegrovou - Palackou otevřena *„Pokračovací škola pro dívky"*. Ta měla dvě oddělení (denní a večerní). Dívky se zde učily ruční práce, vaření atd. Roku 1892 došlo ke sloučení těchto dvou oddělení a vznikla *„Městská průmyslová*

pokračovací škola" později *„Městská dívčí průmyslová škola"*. Tímto bylo ženám postupně umožněno uživit se ve vystudovaném oboru. (Bahenská, 2005, s. 38)

1.5.1 Gymnázium Minerva

První pokus o založení dívčího gymnázia v roce 1868 nebyl úspěšný. Po více než dvaceti letech se o to znovu pokusila Eliška Krásnohorská. Věřila, že maturita musí nutně otevřít dívkám možnost studovat na univerzitách. V roce 1890 iniciovala vznik ženského spolku, který se jmenoval Minerva. (Malínská, 2005)

Žádost o povolení vzniku gymnázia Minerva předal říšské radě dne 11. března 1890 poslanec Karel Adámek. Tato žádost byla schválena, a tím došlo ke vzniku nejstaršího dívčího gymnázia v Rakousku - Uhersku. (Lenderová, 2008)

Všechny dějinné události uvedené v této kapitole měly nezastupitelný vliv na rozvoj ošetřovatelského vzdělávání. Pro příklad si uveďme založení první ošetřovatelské školy v roce 1874 (viz. kapitola 2.4), kdy hlavní vliv měl Ženský výrobní spolek v čele s Karolinou Světlou a Eliškou Krásnohorskou.

2 Začátky ošetřovatelského vzdělávání v českých zemích

Základy ošetřování nemocných v českých zemích můžeme zjistit již od 10. století. První špitál se nacházel v Týně (dnešní Staroměstské náměstí), který byl pro dvanáct nemocných, o něž se staralo sedm žen. Až v průběhu 13. a 14. století se počty špitálů zvyšovaly. Ošetřování nemocných v nich prováděly osoby bez odborného vzdělání, jež přejímaly zkušenosti od svých předchůdců. (Kafková, 1992)

Pouze příslušníci církevních řádů měli ustanovená pravidla pro vzdělávání ošetřujícího personálu. Adept ošetřovatelství procházel výcvikem a po splněné praxi dokazoval své znalosti složením zkoušky. Teprve poté mohl pracovat samostatně s plnou odpovědností za své pacienty. (Vučková, 1994)

2.1 Ošetřovatelské řády zaměřené na vzdělávání

Milosrdní bratři (Hospitálský řád svatého Jana z Boha) – Do našich zemí se Milosrdní bratři dostali v roce 1605, kdy byli povoláni do Valtic na jižní Moravu. Zde založili konvent. Až do roku 1781 zakládali špitály (v Praze, Valticích, Prostějově, Brně apod.) či konventy. Příslušníci řádu se museli vzdělávat. Roku 1718 si při nemocnici ve Valticích zřídili řádovou ošetřovatelskou školu pro ošetřovatele a ranhojiče. Působili např. i jako magistři farmacie, doktoři lékařství či vyškolení ošetřovatelé. V roce 1920 spravoval řád více než 1 200 lůžek. A v roce 1950 byl řád zrušen. Zdravotnická zařízení i kláštery byly zestátněny. Řád obnovuje svou činnost až po roce 1990. (Plevová a Slowik, 2008; Svobodný a Hlaváčková, 2004)

Kongregace sv. Zdislavy (Zdislavky) – Kongregace byla založena v období obnovování dominikánského řádu v 19. století (1889 u Olomouce). Jejich cílem byla výchova dívek v zdravotní a charitativní činnosti. Z dívek se stávaly lékařky, některé vystudovaly zdravotnické školy či pracovaly jako sestry. (Kutnohorská, 2010)

Diakonie (Diakonky) – Hlavní osobností byl německý pastor Theodor Fliedner, který se pro charitativní ošetřovatelskou službu nadchl v Nizozemsku a Anglii. Poté začal práci diakonek organizovat. Roku 1833 založil Mateřskou školu, kde byla hlavní náplní výchova protestantských učitelek a ošetřovatelek pro nemocné z nemocnic a farních sborů. V roce 1836 založil spolek pro vzdělávání žen, které se chtěly věnovat ošetřování. Dále nemocnici a mateřský dům pro diakonky. Diakonky se staraly o lidi v nemocnicích, v jejich domovech i v jiných nemocnicích, pokud o to byly požádány. Musely projít teoretickou i praktickou průpravou, která byla vedena lékařem a složit zkoušku z farmacie. Již v roce 1864 pracovalo

více než 430 proškolených diakonek. Za svou práci nedostávaly žádný plat, ale bylo o ně postaráno až do stáří. (Plevová a Slowik, 2008; Kutnohorská, 2010)

2.2 Počátky necírkevního ošetřovatelského vzdělávání

V roce 1348 založil Karel IV. Pražskou univerzitu, která se skládala ze čtyř fakult. Mezi nimi byla i lékařská fakulta. Členové univerzity i další lékaři se zasloužili o rozvoj lékařského či zdravotnického písemnictví, které v důsledku vedlo k rozvoji vzdělávání v lékařství a přírodních vědách. Tím se také změnily hygienické poměry v 15. a 16. století. I představy obyvatelstva o zdraví, na které měla vliv církev. (Plevová a Slowik, 2008)

Právo dohledu nad zdravotnickými pracovníky (graduovaní lékaři, chirurgové či porodní báby) udělil fakultě Univerzity Karlovy dvorský reskript z roku 1651, který stanovoval, že bez vykonané zkoušky před fakultou a bez udělené aprobace nemohou tito pracovníci své povolání v zemi vykonávat. (Svobodný a Hlaváčková, 2004)

Podrobněji byl vzájemný poměr mezi fakultou a zdravotnickými pracovníky upraven novými fakultními statusy z roku 1690. Zde bylo stanoveno, jaký bude obsah zkoušek, jaké jsou povinnosti dohledu nad zdravotnickými pracovníky při provádění praxe i jaké texty přísah se budou skládat. (Svobodný a Hlaváčková, 2004)

Z archivů fakulty je možné zjistit, že v letech 1687 - 1753 se podrobilo aprobaci celkem 77 porodních babiček. (Svobodný a Hlaváčková, 2004)

První odborný text, který byl napsán a týkal se ošetřovatelských problémů, byl určen pro porodní báby. Jednalo se o rozšířený a doplněný překlad z německého originálu, který vyšel roku 1519. Pro porodní báby byla také určena kniha z roku 1770, jež se jmenovala *„Výchovné naučení pro báby a jiné při porodech pomáhající osoby“*. Porodní báby se tak staly prvním ošetřovatelským personálem, kterému se dostalo odborné přípravy. (Vučková, 1994, s. 26)

2.3 Ošetřovatelské vzdělávání v 18. a 19. století

První náznaky vzdělávání sester pochází až z konce 18. století. Tehdy byly organizovány první přednášky pro ošetřovatelky, které pracovaly v zařízeních pro duševně choré. Ostatní získávaly znalosti až praxí a od starších spolupracovníků. (Plevová a Slowik, 2008)

Osvícenské reformy, zahájené Marií Terezií (panovala 1740 - 1780) a jejím osobním lékařem Gerhardem van Swietenem (1700 - 1772), usilovaly o ucelený systém zdravotnictví a jeho vzdělávání. V letech 1752 - 1753 vyšlo několik Generálních zdravotních řádů, které se snažily o tuto změnu. Řádem se měli řídit všichni *„zemští, krajští, a městští fyzikové, doktoři, lékařští*

praktikové, chirurgové, lékárníci, lazebníci, oční lékaři, kýlořežci, kamenořežci a porodní báby". (Svobodný a Hlaváčková, 2004, s. 93)

Bohužel až do poloviny 19. století se naše ošetřovatelské vzdělávání nerozvíjelo. Stále se pracovalo podle vyzkoušených pracovních postupů nebo praktik z lidového léčitelství. Na znalosti rozvíjející se medicíny nemohlo reagovat, protože učebnice dlouho nebyly. Řeholní řády mohly nabídnout pouze spisy pro lékaře nebo návody k ošetřování nemocných. Proto civilní ošetřovatelé museli pracovat podle herbářů, zdravotnických rad nebo hospodářsko – kulturních kalendářů. (Vučková, 1994)

Na začátku 19. století byla do češtiny přeložena německá učebnice *„Všeobecné opatrovnictví“*. Již od roku 1874 byla dostupná kniha *„Kniha o ošetřování nemocných“* od F. Nightingalové. Až roku 1901 byla vydána Milosrdnými bratry učebnice *„První pokyny pro vzdělávání ošetřovatelů nemocných“*. V tom samém roce vydal ředitel všeobecné nemocnice MUDr. Šťastný *„Ošetřování nemocných: ku potřebě ošetřovatelek z povolání i širších kruhů.“* (Vučková, 1994, s. 26)

2.4 První ošetřovatelské školy

Roku 1860 otevřela Florence Nightingalová u nemocnice sv. Tomáše v Londýně první necírkevní ošetřovatelskou školu na světě. Třídy nebyly tak formální a velký počet předmětů vyučovali samotní lékaři. U každé studentky zpracovala podrobný systém jejího hodnocení. A naopak mohly studentky hodnotit své vyučující. Studium bylo jednoleté a v každém ročníku studovalo 20 – 30 posluchaček. Ty žákyně, které byly vzdělané a chtěly po ukončení vzdělávání vyučovat ošetřovatelství, zůstaly ve škole dva roky. Učily se v klasických třídách, zároveň ale praktikovaly u pacientů v nemocnici. Nosily speciální uniformy, které pro ně sama Florence navrhla. A učily se z jejích knih. Např. ze *"Zápisků o ošetřovatelství"*. S pomocí finančního fondu *„Florence Nightingale“*, mohlo školu navštěvovat i mnoho cizinek (Dánky, Němky, Finky, Švédky nebo Francouzsky). Od roku 1862 se ve škole začaly připravovat i porodní asistentky. Ty se učily ze *"Zápisků o šestinedělí v nemocnici"*. Po vzoru této školy začaly v brzké době vznikat další ošetřovatelské školy i v jiných evropských městech a Spojených státech. Stala se vzorem i pro ostatní země. (Kutnohorská, 2010, s. 42; McGrew, 1985)

V důsledku silného emancipačního ženského hnutí a vzoru Florence Nightingalové vznikla v roce 1874 v Praze první ošetřovatelská škola v Rakousku – Uhersku. Tato škola byla česká a k její existenci napomohla Karolína Světlá a Eliška Krásnohorská. V této škole vyučovaly

studentky čeští lékaři, kteří vyučovali i na Lékařské fakultě Univerzity Karlovy. Kurzy trvaly několik měsíců a zabývaly se hlavně teoretickou přípravou. Přednášelo se o teorii ošetřovatelství, tělovědě i zdravovědě, ošetřování dětí, obvazová chirurgie, první pomoc u úrazů či náhlých onemocnění a o lázeňské obsluze. Ovšem jen menší část absolventek chtěla v tomto povolání pokračovat a nechat se zaměstnat. Více než polovinu studentek totiž tvořily měšťanské dámy, které se shromažďovaly kolem *„Ženského výrobního spolku“* a ve studiu ošetřovatelství viděly možnost emancipace. (Kelnarová a kol., 2009, s. 20; Kutnohorská, 2010)

Při výuce jim byla pomocníkem kniha od Nightingalové *„Kniha o ošetřování nemocných“*, kterou přeložila Paulína Králová v roce 1874. První absolventky školy pracovaly jako ošetřovatelky v domácnosti. Pro zaměstnání v nemocnici bylo nutno absolvovat výuku v nemocnicích formou vyučení. Kurz se zakončoval zkouškou a jeho absolventky obdržely diplom. Po sedmi letech ukončila škola své působení, ale v historii našeho ošetřovatelství má velký význam. (Plevová a Slowik, 2008, s. 54)

Roku 1882 vznikla ošetřovatelská škola ve Vídni. I přes její existenci si ještě mnoho let poté každá klinika v českých zemích raději zacvičovala sestry sama. V domácím prostředí a v soukromých službách byli ošetřováni nemocní laickými sestrami Červeného kříže a řádovými sestrami. (Kelnarová a kol., 2009)

2.5 Vzdělávání sester do roku 1938

Roku 1914 vyšlo nařízení od rakouského ministerstva vnitra, které se zabývalo ošetřováním nemocných, jež je provozováno z povolání. Nařízení uzákonilo zakládání ošetřovatelských škol a určilo organizační strukturu s obsahovou náplní vzdělávání. Zásadou bylo, že škola musí být zřízena pouze při nemocnici, která má povinnost zajistit praktickou výuku žákyň. (Kutnohorská, 2010)

Nově otevřená byla *„Česká zemská státní dvouletá ošetřovatelská škola pro ošetřování nemocných při Všeobecné nemocnici v Praze“* až v roce 1916. Škola existovala i po skončení války a stala se ideálem pro ostatní české civilní i řádové ošetřovatelské školy, jež se začaly postupně otevírat. Škola měla značnou odbornou úroveň. Její nejvýznamnější ředitelkou se stala roku 1923 Sylva Macharová, která byla jednou z mála vzdělaných sester. Dokonce studovala na ošetřovatelské škole ve Vídni. Za své asistentky si zvolila diplomované sestry Tobolářovou a Růžičkovou. První kurzy absolvovalo každoročně 10 – 15 studentek. I poté ještě musely dlouhodobě pracovat vedle sebe v nemocnicích řádové sestry a diplomované

ošetřovatelky, které absolvovaly ošetřovatelské školy. Vedle nich ještě existovala kategorie pomocných ošetřovatelek zacvičených na nemocničním oddělení. Absolventky skládaly zkoušky praktického a teoretického charakteru a poté obdržely diplom o ošetřování nemocných, s nímž jim připadl titul *„diplomovaná ošetřovatelka“*. Rovněž mohly nosit odznak diplomovaných sester. Adeptky dokládaly ke studiu způsobilost a musely dosáhnout nejméně dvaceti let věku. V pozdější době se tato hranice snížila o dva roky. Na podzim roku 1920 přešla správa školy pod Československý červený kříž (ČSČK). Škola ručila za odbornou přípravu nejen ošetřovatelského personálu pro nemocnice či poradny, ale i za výchovu budoucích ošetřovatelek – učitelek. (Plevová a Slowik, 2008, s. 55 - 56)

V roce 1918 se otevřela v Praze jednoletá *„Vyšší sociální škola“*, která vyučovala sociálně orientované pracovníky a později hlavně diplomované sestry pro samostatnou práci v terénu. Tyto sestry měly na starosti poradny pro matky a děti, zdravotní stanice či dispenzáře tuberkulózních a pohlavních nemocí. (Kelnarová a kol., 2009, s. 21)

Po roce 1919 lékaři uplatňovali pokrokové názory na vzdělávání ošetřovatelského personálu. Žádali i školení porodních asistentek. Museli se spolu s ošetřovatelkami začlenit mezi zaměstnance státní správy. Podpora jim byla vyslovena prezidentem Masarykem a jeho dcerou Alicí. (Kafková, 1992)

Státní ošetřovatelská škola pořádala pro sestry kurzy, jež se zaměřovaly na potřeby sociální péče, péči o děti či na návštěvní ošetřování. Řídily je sestry ze skupiny amerických zdravotníků, a to až do roku 1923, kdy se musely vrátit do vlasti. Roku 1924 podalo žádost o studium na této škole 120 uchazeček. Příčinou vysokého zájmu o studium byla nezaměstnanost a také to, že se do čela vedení dostaly české sestry. Téhož roku se ředitelka školy Macharová ujala rubriky *„Ošetřovatelská hlídka“* v časopise *„Zprávy ČSČK“*. Zde mohla každá sestra nebo opatrovnice najít potřebné informace či povzbuzení v pokračování ve svém povolání. Na uveřejňované informace žádaly soukromé ústavy, sanatoria či velké nemocnice o diplomované sestry. (Kafková, 1992, s. 26)

Hlavní pozornost byla věnována praktickému výcviku, který probíhal pod vedením zkušených sester. Do praxe se zaváděly nové prvky, ale personál na odděleních tyto snahy odmítal a na žákyně i nové diplomované sestry hleděl nedůvěřivě a kriticky. Studentky pracovaly obětavě a i po povinných nočních službách chodily na přednášky do školy. (Kafková, 1992)

Roku 1922 byla v Praze – Krči zřízena ošetřovatelská škola pro dětské sestry. Studium trvalo pouze jeden rok, ale pro velký nedostatek sester se zkrátilo na půl roku. Až do roku 1945 byla tato škola jediná u nás, která poskytovala odborné vzdělání dětským sestrám. (Kutnohorská, 2010)

V roce 1930 rozhodlo Ministerstvo zdravotnictví zřídit *„Státní ústavy pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek“*. Studium bylo desetiměsíční. To vedlo k rozšíření kvalifikovaných sester ve zdravotní péči v terénu či ústavech a zasáhlo to také do oboru péče o ženy a dítě. Pro diplomované sestry se zorganizovaly doplňkové vzdělávací kurzy. Ty byly v Praze – Krči pod vedením primáře MUDr. Quida Manna a v Ostravě - Zábřehu při Kojeneckém ústavu. Zde je pořádala MUDr. Emílie Lukášová. (Kutnohorská, 2010, s. 92; Svobodný a Hlaváčková, 2004)

Bratři z církevních konventů uplatňovali požadavek, aby se jim také dostávalo odborného vzdělání. V té době jich bylo něco kolem jednoho tisíce a pracovali v léčebnách v Praze, Valticích, Prostějově, Brně, Letovicích nebo ve Vizovicích. Pomocným ošetřovatelkám bylo umožněno vzdělávání alespoň formou odborného minima na pracovištích. (Kafková, 1992)

O zvýšení počtu civilních diplomovaných sester a ošetřovatelských škol bojoval *„Spolek diplomovaných sester“,* a to již od roku 1921, kdy byl založen. Diplomované sestry také chtěly prodloužení studia o jeden rok v ošetřovatelských školách, aby se praktický výcvik prohloubil. Pokračovací kurzy se také staly důležitým prvkem ošetřovatelského vzdělání. (Plevová a Slowik, 2008, s. 58)

2.6 Vzdělávání sester v letech 1939 – 1989

V roce 1939 byla potřeba všech ošetřovatelek z důvodu okupace, odchodů řádových ošetřovatelů z nemocnic nebo nucených prací velice naléhavá. Ministerstvo sociální a zdravotní správy souhlasilo s otevřením civilní ošetřovatelské školy v Brně. Další tři české školy se pak otevřely v témže roce v Praze, Kroměříži a Olomouci. (Kafková, 1992)

Roku 1946 se v Praze otevřela *„Vyšší ošetřovatelská škola“*, ta připravovala sestry – učitelky pro ošetřovatelské školy, vrchní sestry pro řídící práce v ošetřovatelství nebo sestry pro terénní péči. (Kelnarová a kol., 2009, s. 21)

Tento vývoj v ošetřovatelském školství byl přerušen v roce 1948. Československo převzalo vzdělávací systém Sovětského svazu, jenž zahrnoval i ošetřovatelské školství. Dle nově vzniklého školského zákona došlo ke sloučení ošetřovatelských škol s rodinnými a sociálními školami. Ty se poté přejmenovaly na střední zdravotnické školy (SZŠ). Zde se připravovaly

všechny typy zdravotnických pracovníků. Studovat se začínalo ve 14 – 15 letech a studium trvalo čtyři roky. K tomuto náročnému povolání se tak dostávala sociálně nezralá mládež. Práce se studenty se musela zjednodušit a přiblížit jejich věku. Studium se tak zaměřilo hlavně na medicínské znalosti nebo instrumentální dovednosti v péči o nemocného. Proto potřebovaly mladé absolventky SZŠ delší dobu na zapracování, jestliže u povolání zdravotní sestry zůstaly. (Kutnohorská, 2010)

V roce 1960 vznikl v Brně *„Institut pro další vzdělávání středních zdravotnických pracovníků“*. Jeho cílem bylo umožňovat rozvoj profesních nebo specializačních příprav, což bylo v padesátých letech nutností. Institut se specializoval na specializační studium sester v mnoha oborech a na svou dobu byl pokrokový. V dnešní době se jmenuje *„Národní centrum ošetřovatelství a nelékařských zdravotnických oborů“* (NCO NZO). (Plevová a Slowik, 2008, s. 61)

S rozrůstající se profesionalizací sester v praxi se zvyšovaly nároky na pedagogickou činnost ošetřovatelství. Proto bylo v Praze na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy roku 1960 otevřeno vysokoškolské magisterské studium sester, které bylo dvouoborové. Existovaly pětileté studijní programy ošetřovatelství spolu s psychologií a později také s pedagogikou. Na stejné fakultě pak v letech 1987 – 1994 zrealizovali jednooborové studium péče o nemocné, které bylo určeno pro hlavní a vrchní sestry. (Plevová a Slowik, 2008)

3 Významné osobnosti podílející se na rozvoji ošetřovatelského vzdělávání

Vývoj ošetřovatelství ovlivnilo mnoho významných osobností, ale vzhledem k zaměření mé práce jsem si vybrala pouze ty, které se významným způsobem podílely na rozvoji ošetřovatelského vzdělávání.

3.1 České osobnosti

3.1.1 PhDr. Alice Masaryková (1879 - 1966)

Alice Masaryková se v roce 1919 podílela na založení ČSČK, kde byla po dvacet let jeho předsedkyní. Dále se angažovala v ošetřovatelském školství a aktivně podporovala vzdělávání dívek v ošetřovatelství. Sama aktivně zvyšovala prestiž ošetřovatelské profese. Díky její snaze přijely do Prahy tři americké sestry, které napomáhaly s vybudováním vysoké úrovně ošetřovatelské školy v Praze. Roku 1919 sama založila první *„Vyšší sociální školu“*, která se nacházela na území ČSR. Účastnila se i sjezdů absolventek až do osudného roku 1948, když musela odejít do ústraní. (Kutnohorská, 2010, s. 79)

3.1.2 Františka Fajfrová (1860 - ?)

Několik let se snažila o otevření "*České ošetřovatelské školy"*. Po všech přípravách se stala roku 1916 její představenou. Fajfrová nebyla ošetřovatelkou ani vystudovanou lékařkou, měla pouze odborné školení v ošetřovatelství, proto se obklopila schopnými sestrami. V roce 1920 ukončila svoji funkci ředitelky školy. (Kutnohorská, 2010, s. 75)

3.1.3 Doc. PhDr. Marta Staňková, CSc. (1938 - 2003)

Ve Svitavách učila na SZŠ jako sestra instruktorka. Tím začala její dráha učitelky. V téže době studovala na Karlově Univerzitě v Praze dálkový obor péče o nemocné v kombinaci s psychologií. Při studiu se aktivně účastnila pedagogické činnosti a školu dokončila v roce 1964. (Plevová a kol., 2011)

Roku 1968 změnila zaměstnání a po pádu komunistického režimu pracovala v několika mezinárodních sesterských organizacích. Zapojovala se do společných projektů a díky tomu byly české sestry informovány o moderních trendech v ošetřovatelství. Přednášela o ošetřovatelství na lékařské fakultě. Pro sestry pořádala přednášky na konferencích nebo seminářích, psala mnoho článků, učebnic, skript a knih. Propracovala novou koncepci ošetřovatelského vzdělávání, koncepci ošetřovatelství a dobrovolnou registraci sester.

Zajímala se i o historii ošetřovatelství. Vlastnila jednu z největších sbírek odznaků sester, dokumentů, fotografií či archivních materiálů. (Plevová a kol., 2011)

Od roku 2001 se vyhlašuje soutěž *„Sestra roku“*, jež je vyhlašována odborovou organizací Česká asociace sester (ČAS). První oceněnou sestrou v historii se stala právě Marta Staňková. (Kutnohorská, 2010, s. 131)

3.1.4 MUDr. Christian Albert Theodor Billroth (1829 - 1894)

Stal se vedoucím *„Vídeňského spolku“*, jenž marně usiloval o založení ošetřovatelské školy. Organizoval proto alespoň kurzy pro ošetřovatelky. Roku 1882 založil ošetřovatelskou školu ve Vídni spolu s nemocnicí pro výcvik sester, která se jmenovala *„Rudolfinerhaus“*. Absolventkám této školy se i v dnešní době říká *„rudolfinky“*. Byl prvním ředitelem této nemocnice a ošetřovatelské školy. Napsal i učebnici *„Ošetřování nemocných“*, která vyšla roku 1902 v českém překladu v Praze. (Plevová a Slowik, 2008, s. 86)

3.1.5 Prof. MUDr. Bohumil Jan Eiselt (1831 - 1908)

Stál u zrodu *„Spolku českých lékařů“* a *„Časopisu lékařů českých“*. Velice podporoval ženskou emancipaci, a dokonce pořádal přednášky ve Výrobním spolku. Pomáhal i se založením České ošetřovatelské školy v roce 1874 (viz. kapitola 2.4). Zde i učil. (Plevová a Slowik, 2008, s. 87)

3.1.6 Prof. MUDr. Ladislav Syllaba (1868 - 1930)

Patřil mezi největší příznivce diplomovaných sester a také prosazoval odborné ošetřovatelství. Sám vyučoval na ošetřovatelské škole. Hovořil se sestrami při slavnostních příležitostech, a dokonce jim sám předával diplomy při absolvování studia. Učil i lékaře úctě k ošetřovatelskému personálu. (Kafková, 1992)

3.1.7 Prof. MUDr. Vítězslav Viktor Janovský (1847 - 1925)

Napsal první českou učebnici o pohlavních nemocech. V 70. letech 19. století se stal jednatelem *„Spolku lékařů českých“*. Pomáhal nejen se zakládáním první české ošetřovatelské školy, ale i státní ošetřovatelské školy v roce 1916. Byl jedním z jejích prvních učitelů. Pro školu vytvářel i učební texty. (Plevová a Slowik, 2008, s. 88)

3.2 Světové osobnosti

3.2.1 Florence Nightingalová

Kvůli činnosti Nightingalové (viz. kapitola 2.4) se ošetřovatelství posunulo z charitativního poskytování služeb na skutečně odborné a hluboce lidské povolání. Proto je právem považována za zakladatelku světového ošetřovatelství. (Kafková, 1992)

Na druhou stranu ale Nightingalová odmítala vysokoškolské vzdělávání pro sestry, protože věřila, že nemocnice jsou nejlepší školou pro získávání zkušeností. Proto by se sestry měly soustředit na zkoumání postupů a na nalézání základních řešení problémů nemocných. Z toho důvodu by sestry neměly být příliš zatíženy teoretickým studováním knih a bádáním. (Hein, 2001)

3.3 První české diplomované sestry

3.3.1 Diplomovaná sestra Sylva Macharová

Roku 1923 se stala ředitelkou *„Státní české ošetřovatelské školy“*. Dále se roku 1924 dostala do čela redakce rubriky *„Ošetřovatelská hlídka“*, která se publikovala v časopise *„Zprávy Čs. Červeného kříže“*. Zde mohla každá sestra najít potřebné informace či povzbuzení ke svému povolání. Podle Macharové měl vztah k práci spočívat v *„lásce, která hory přenáší“*. (Kafková, 1992, s. 26)

3.3.2 Diplomovaná sestra Emilie Ruth Tobolářová

Tobolářová byla velice ambiciózní sestra. Již jako velice mladá hovořila několika jazyky a toužila pomáhat s rozvojem ošetřovatelského vzdělávání. V roce 1917 se jí podařilo studovat na ošetřovatelské škole v Praze. Patřila mezi absolventky, které vystudovaly jako první. Diplom úspěšně získala v roce 1919. Již v roce 1920 byla jmenována do funkce školní sestry a zástupkyně ředitelky školy na stejné škole, kde studovala. (Veisová, 2010; Kutnohorská, 2010)

Když Macharová opustila Prahu v roce 1931, stala se po ní ředitelkou školy. V této funkci fungovala skoro dvacet let. Iniciovala vydání ošetřovatelských učebnic. Sama přeložila *„Etiku v ošetřovatelství“*. Z důvodu velkého počtu žadatelek o studium zavedla před přijetím psychotechnické zkoušky. I funkci *„elévky“*, kdy všechny uchazečky musely před přijetím do školy pracovat dobrovolně v nemocnici. Tato pravidla platila i pro řádové sestry, diakonky a chlapce. Pokrok školy přerušila mobilizace a německá okupace. (Plevová a Slowik, 2008, s. 91)

Často přednášela v zahraničí, a dokonce byla i členkou *„Mezinárodní nemocniční společnosti“*. Také spolupracovala s redakcemi zahraničních časopisů. Pravidelně komunikovala s International Council of Nurses (ICN - Mezinárodní rada sester) a díky tomu mohly sestry navštěvovat zahraniční stáže. O této ženě se často hovoří jako o nejvýznamnější postavě českého ošetřovatelství. (Veisová, 2010, s. 21)

3.3.3 Diplomovaná sestra Jarmila Roušarová

Roušarová patřila rovněž mezi vůdčí postavy ČSČK, jímž byla roku 1928 vyslána na roční cestu do Londýna. Zde docházela na Mezinárodní kurz, který byl určen pro sestry pracující v oblasti veřejného zdravotnictví. Po návratu pracovala v Brně, kde se účastnila budování terénní ošetřovatelské péče. Sama zorganizovala několik přednášek a kurzů, jež se zaměřovaly na péči o dítě nebo na ošetření nemocných v rodině. Po absolvování krátké pedagogické praxe začala pracovat v nemocnici na Bulovce. (Veisová, 2010)

Stala se i aktivní členkou Spolku diplomovaných sester, kde měla funkci místopředsedkyně a později místojednatelky. Roku 1939 ji zvolili do výboru *„Společnosti československých nemocnic“*. Po válce podle ústředí ČSČK musela převzít připravování a vedení nových ošetřovatelských škol, které se jmenovaly *„Ošetřovatelské školy ČSČK v Praze a Vyšší ošetřovatelské školy v Praze“*. Po těžké práci se školy konečně otevřely a v roce 1946 byla jmenována jejich společnou ředitelkou. Roku 1950 však byla z úřadu odvolána a začala pracovat jako řadová sestra v *„Ústavu pro péči o matku a dítě“*, který byl v Praze. I přesto se zapojila do výzkumu, psala články do *„Pediatrických listů“* a *„Zdravotnické pracovnice“*, spolupracovala s mezinárodními kontakty, účastnila se odborných akcí. (Plevová a Slowik, 2008, s. 93)

4 Současný systém vzdělávání

Ošetřovatelství na počátku 21. století neustále prochází významnými změnami a na jeho kvalitu jsou kladeny neustále se zvyšující požadavky. To samozřejmě platí i pro pracovníky, kteří ho poskytují. (Plevová a kol., 2011)

Rok 1989 znamenal pro československou společnost změny nejen v politickém, ale i ve společenském životě. Došlo i ke změnám v chápání sociální či zdravotní péče. Hlavním cílem změny vzdělávání v ošetřovatelství této doby bylo:

- Zvýšit úroveň ošetřovatelské péče, a tím zároveň vylepšit úroveň zdraví.
- Zajistit srovnatelné vzdělání pro sestry stanovené kritérii Evropské unie (EU). (Plevová a kol., 2011)

Téhož roku (1989) doporučila Evropská komise (EK), aby se sestry ve 21. století vysokoškolsky vzdělávaly. Diplom a titul bylo nutno opatřit akademickou platností, aby se sestry mohly i nadále vzdělávat a získávat další akademické hodnosti. (Plevová a kol., 2011)

Od roku 1992 se mohou sestry v České republice odborně vzdělávat a zvyšovat si kvalifikaci na některých lékařských či zdravotně sociálních fakultách v bakalářských nebo magisterských oborech ošetřovatelství. (Kutnohorská, 2010)

Roku 1996 dochází k převedení středních a vyšších zdravotnických škol (VOŠ) ze správy Ministerstva zdravotnictví České republiky (MZ ČR) pod správu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). A již roku 2000 přešly SZŠ i VOŠ z této správy pod správu kraje. (Plevová a kol., 2011)

Vzdělávání sester se těsně před vstupem České republiky do Evropské unie (EU) v roce 2004 výrazně změnilo. A to hlavně v důsledku nutnosti naplnit směrnice EU, jež regulují vzdělávání tak, aby bylo možno uznat kvalifikaci a volný pracovní pohyb po jednotlivých zemích EU. Proto Rada Evropy (RE) vypracovala v 60. letech minulého století směrnice pro sjednocení kvalifikací a vzdělávání sester, které vznikaly díky společné dohodě evropských zemí. Dohoda byla postupně podepisována v letech 1967 – 1971 dvanácti evropskými zeměmi. Již v roce 1972 byla vyhlášena ve Štrasburku pod názvem *„Evropská dohoda o vzdělávání sester č. 59.“* Tento dokument RE platí dodnes. Postupně se k němu přihlašují všechny členské státy EU, ale i významné mezinárodní organizace. Například *„Světová zdravotnická organizace“* v letech 1985 a 2000. Dále *„Mezinárodní rada sester“* v letech

1984 a 1999 a *„Mezinárodní úřadovna práce“* v roce 1986. Tento dokument byl roku 1995 doplněn ještě dokumentem RE *„Role a vzdělávání sester“* (The role and education of nurses). Podrobně rozpracovává direktivy a obsahy studia v odborných předmětech. (Plevová a Slowik, 2008, s. 63)

Kladně se o dalším vzdělávání sester vyjadřují i cizojazyčné literatury a autoři. Např. McGrew (1985) píše, že moderní zdravotní sestra je odrazem důležitých událostí, které se dějí ve společnosti. Proto se profesionalizace zdravotní sestry stala součástí procesu modernizace ošetřovatelství, ke kterému má sloužit zavedení objektivních kritérií, jež by určovala kvalifikace, vzdělávací standardy, předpisy, registry nebo licence. (McGrew, 1985)

Vzdělávání zdravotnických pracovníků se rozděluje na tyto oblasti:

- Kvalifikační vzdělávání – získává se studiem na středních, vyšších a vysokých školách.
- Specializační vzdělávání – se dá získat v institucích, které k tomu mají oprávnění.
- Celoživotní vzdělávání – je nutné pro všechny zdravotníky, kteří chtějí pracovat kvalifikovaně. Je možné se vzdělávat na vysokých školách, v kurzech, na odborných konferencích, kongresech nebo seminářích. (Kelnarová a kol., 2009)

Kvalifikační vzdělávání všeobecných sester je od roku 2004/2005 prováděno na vyšších zdravotnických školách a univerzitách podle příslušných směrnic EU. Z toho důvodu v roce 2007 absolvovali SZŠ poslední studenti z oboru Všeobecná sestra. (Plevová a kol., 2011; Plevová a Slowik, 2008)

Nyní zdravotnické školy připravují pro zdravotnictví studenty maturitního oboru Zdravotnický asistent. Hlavní rozdíly mezi oborem Zdravotnický asistent a Všeobecná sestra jsou např. takové, že všeobecná sestra pracuje bez odborného dohledu i bez indikace v souladu s dg., která byla stanovena lékařem X zdravotnický asistent může pracovat pouze pod odborným dohledem všeobecné sestry, porodní asistentky či lékaře. Dalším rozdílem je např. to, že všeobecná sestra může jakýmkoliv způsobem pečovat o všechny věkové skupiny pacientů, kdežto zdravotnický asistent nemůže podávat injekční léky u pacientů mladších 3 let. (Plevová a Slowik, 2008; Máca, 2013)

Z důvodu neustále se rozvíjejícího systému vzdělávání nelékařských i lékařských pracovníků ve zdravotnictví vzniká velké množství zákonů a vyhlášek, které ho upřesňují a posunují dále. Pro představu zde uvádím pouze ty nejdůležitější z nich, které se týkají nelékařských zdravotnických pracovníků.

- *„Zákon č. 96/ 2004 Sb., o podmínkách získávání a uznání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních), ve znění pozdějších předpisů.*
- *Vyhláška č. 55/ 2011 Sb., kterou se stanoví činnosti zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků, v platném znění.*
- *Nařízení vlády č. 31/ 2010 Sb., kterým se stanoví obory specializačního vzdělávání a označení odbornosti zdravotnických pracovníků se specializovanou způsobilostí.*
- *Nařízení vlády č. 225/ 2011 Sb., o stanovení výše úhrady za zkoušky.*
- *Vyhláška č. 189/ 2009 Sb., o atestační zkoušce, zkoušce k vydání osvědčení k výkonu zdravotnického povolání bez odborného dohledu, závěrečné zkoušce akreditovaných kvalifikačních kurzů a aprobační zkoušce a o postupu při ověření znalosti českého jazyka (vyhláška o zkouškách podle zákona o nelékařských zdravotnických povoláních.“* (NCO NZO, 2012, s. 1)

Dne 25. 3. 2011 vešel v platnost *„zákon č. 105/ 2011 Sb.,“*, který upravuje *„zákon č. 96/ 2004“*. (Plevová a kol., 2011, s. 50)

II PRAKTICKÁ ČÁST

5 Výzkumné otázky

1. Které okolnosti působily na rozvoj ošetřovatelského vzdělávání v Pardubicích?

2. Jakým způsobem probíhalo ošetřovatelské vzdělávání v Pardubicích (významné roky, osobnosti, studijní obory, vyučované předměty, počty a prospěch studentů)?

3. Liší se zjištěné historické údaje o ošetřovatelském vzdělávání od údajů z dnešní doby (studijní obory, vyučované předměty, počty studentů atd.)?

6 Metodika výzkumu

Pro výzkum v této diplomové práci bylo použito metody kvalitativní srovnávací studie dokumentů.

Před a při zpracovávání vlastního výzkumu jsem vycházela z odborné literatury od Hendla (2008) a Kutnohorské (2009).

Výzkum probíhal formou návštěv archivů nebo knihoven, které se konaly v měsíci říjnu až prosinci 2013. Výběru materiálů předcházelo vyplnění mnoha žádostí a souhlasů k nahlížení do nich či k jejich vypůjčení.

Z typů dokumentů jsem využívala odborné literatury, která mi sloužila jako znalostní báze, s níž jsem porovnávala své zjištěné údaje, a podle toho utvářela závěry. Také jsem využila i neodborné literatury.

Jednalo se o dokumenty, které pocházely z 20. - 30. let 20. století až do současnosti. Byly to úřední dokumenty (výroční zprávy, zápisy ze schůzí, vyhlášky či práce studentů), archivní data (záznamy o počtu zaměstnanců, rozpočty), dokumenty vystupující z masových médií (noviny a časopisy), virtuální data (internetové stránky) nebo i předmětná data (budovy, knihy či zařízení).

Kvalitu dokumentů jsem poznávala dle typu dokumentu nebo podle stavu dokumentu, v jakém se dochoval. Záleželo i na tom, jaký byl obsah dokumentu. Tedy jeho spolehlivost a přesnost údajů. Nezanedbatelný podíl měla i intencionalita dokumentu, což znamená, jaké měl pisatel vzdělání, zaměření nebo jestli byl ovlivněn nějakou ideologií? Dále jsem se zajímala i o blízkost dokumentu k předmětu zkoumání, kterou jsem určovala dle časového, prostorového a sociálního hlediska, kdy byl dokument napsán. Podstatnou částí bylo i to, kde se dokument nalezl a odkud je?

Proces zpracování informací začal definováním si výzkumné otázky. Dále jsem si určila to, co je považováno za dokument. A podle toho jsem si vybírala různé typy dokumentů. Poté nastal proces interpretace dokumentů, kdy jsem začala hledat odpovědi na dané otázky a vypracovávala si zprávy.

Materiály byly zpracovány v počítačovém programu Microsoft Word 2007, Microsoft Power Point 2007 a Microsoft Office Picture Manager 2013. Zjištěná data jsou prezentována v tabulkách, časových osách nebo v přílohách.

7 Prezentace výsledků

Při provádění vlastního výzkumu jsem si definovala tři hlavní prameny, které vedly k založení ošetřovatelského vzdělávání v Pardubicích. Tyto prameny jsem rozpracovala do časové osy - posteru (viz. Příloha A). Jednalo se o rozvoj nemocnice, rozvoj ženského vzdělávání a založení Státního ústavu pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek. Tyto oblasti jsem hlouběji studovala a zjistila následující údaje.

7.1 Hlavní prameny

7.1.1 Historický vývoj nemocnice v Pardubicích

7.1.1.1 Vznik veřejné nemocnice

Nemocnice založená roku 1857 (viz. Příloha A) sloužila jako obecní nemocnice, která byla financována z prostředků obce Pardubic a nacházela se v domě č. p. 117 na Bílém Předměstí (nyní Štrossova ulice). Skládala se z 12 lůžek, chatrného vnitřního zařízení, nízkých, málo vytápěných a větraných nemocničních pokojů. Nemocní se nerozdělovali na pokojích podle pohlaví a operace byly prováděny v předsíni na lékařském pokojíku. (Bartoš, 1957)

Již od roku 1863 bylo nabízeno státními úřady městu zřídit Okresní nemocnici. K tomu bylo zapotřebí, aby ministerstvo dalo nemocnici statut nemocnice veřejné. Tento statut už měly např. nemocnice v Chrudimi, Litomyšli nebo v Poličce. Ministerstvo žádalo, aby městská rada odůvodnila toto rozhodnutí potřebami nemocných. Rada o tomto rozhodnutí hovořila už dne 16. srpna roku 1859. Ale ministerskou žádost vyplnila až roku 1866. (Huňáček, 2003)

Nemocní, kteří byli přijati do nemocnice, se rozdělovali do tří tříd. Pro I. i II. třídu se zařídily zvláštní místnosti a nemocní v nich dostávali lepší stravu. Nemocní z těchto tříd, museli složit poplatek nemocnici nejméně čtrnáct dní dopředu. Výše poplatku pro nemocné I. třídy byla 12 zlatých (zl.) 20 krejcarů (kr.) denně. Ostatní nemocní se ošetřovali podle III. třídy, kdy poplatky činily 52 a ½ kr. Chudým obyvatelům hradila obec léky a ošetření. (Kosková, 2006)

V nemocnici byly zaměstnány i ošetřovatelky. Na tato místa se přijímaly dívky i ženy, jež složily zkoušku v Praze, kterou řídil *„Spolek lékařů českých“*. Všechny ošetřovatelky se musely řídit obecným nařízením z roku 1897 a po přijetí do služby složit slib věrného plnění povinností. Každá ošetřovatelka byla podřízena lékařům a musela se řídit jejich nařízeními. Podle nařízení z roku 1897 za svou práci dostávala měsíční služné 9 zl. a celodenní stravu. Večer potom půl litru piva, ložní potřeby i prádlo. Jestliže se ošetřovatelka dopustila hrubé chyby, která byla nebezpečná životu nemocného, přestupku proti pravidlům

či života nemravného, mohlo jí ředitelství nemocnice odebrat diplom, učinit o tom oznámení a propustit ji. Mezi každodenní povinnosti ošetřovatelek patřilo např. odebírat nemocným při přijetí do nemocnice šaty a ostatní movitý majetek, alespoň jednou za den vyvětrat pokoje, zamést místnosti a minimálně jednou za týden vytřít podlahy. (Kosková, 2006, s. 24)

Schůze obecního zastupitelstva dne 23. března 1895 rozhodla z důvodu udržení lepšího pořádku v nemocnici, aby se vedení domácnosti a ošetřování nemocných přidělilo kongregaci milosrdných sester sv. Karla Boromejského z Prahy. Pro sestry bylo potřeba postavit ubytování a zřídit kapli. Tato kaple se po vystavění vysvětila dne 26. 9. 1895. (Kronika, 1895)

Po příchodu řádových sester se podmínky ošetřování nemocných výrazně vylepšily. Sestry měly na starost všechny činnosti, které se týkaly vedení domácnosti a ošetřování nemocných. K ošetřování nemocných byly určeny čtyři stálé sestry, které se staraly o 75 pacientů, ale při větším počtu nemocných nebo v zimním období mohla být přijata pátá sestra na výpomoc. Kongregace obstarávala také stravu pro nemocné i nemocniční personál, jestliže měl nárok na stravu v ústavu. Jeptišky byly ubytovány v prvním patře přístavku nemocnice. Sestry ve veřejné nemocnici pracovaly až do dne 30. 12. 1901. (Kosková, 2006)

7.1.1.2 Jubilejní okresní nemocnice císaře Františka Josefa I.

Dne 30. 12. 1897 jednalo zastupitelstvo o stavbě nové okresní nemocnice, která měla začít v roce 1898. Ale protože nebyla stavba jenom pro pardubickou potřebu, rozhodli zástupci venkova, že se stavba odročí. Na další schůzi okresního výboru, která se konala dne 23. září 1898, podal okresní starosta Jan Markalous návrh, v němž žádal okres o věnování 100 000 zl. na stavbu okresní nemocnice (viz. Příloha A) při příležitosti oslavy 50tiletého panování císaře Františka Josefa I. Až na schůzi dne 3. října 1898 se návrh přijal. (Kosková, 2006; Kronika, 1898)

Pro stavbu se začal vyhledávat nový prostor. Vyhláškou, která nabyla účinnosti dne 13. ledna 1899, začal vybízet okresní výbor majitele pozemků v okolí pardubicko – holickém, pardubicko – dašickém, pardubicko - chrudimském až k železniční trati před Pardubičkami, aby v lhůtě do 14 dnů dodali okresnímu výboru své nabídky na odprodej pozemků, jež se budou hodit na výstavbu nové nemocnice. (Kosková, 2006)

Městská rada se starala o to, aby obyvatelé města neměli nemocnici příliš daleko a také aby se nepostavila mimo obvod města. Ale okresní výbor se rozhodl, že se nová nemocnice postaví na pozemcích u Pardubiček, jelikož inženýr J. Pokorný, který tuto stavbu projektoval, nenašel jiné vhodné místo v obvodu města. (Kronika, 1899)

Dne 13. července se stavba zadala staviteli Ferdinandu Potůčkovi, truhlářské práce Karlu Netušilovi a zámečnická práce Al. Rainbergovi. (Kronika, 1900)

Plány a rozpočty pro výstavbu nové nemocnice byly zpracovány ing. Karlem Pokorným. Zemský výbor je usnesením ze dne 27. června 1900 č. *„45865“* spolu s c. k. místodržitelstvím pro království České schválil. (Kosková, 2006, s. 28)

Vlastní výstavba začala roku 1900. Dne 20. července se shromáždila stavební komise na staveništi v Pardubičkách, aby mohla určit stavební čáry. Obecní představenstvo v Pardubicích, které bylo zároveň i stavebním úřadem, stanovilo, že tato stavební čára je schválena dle polohopisného plánu. A že nemá nic proti tomuto směru. Mohlo se tedy začít stavět. (Kosková, 2006)

První základy položili dělníci dne 7. srpna 1900. Za okresní výbor se zahájení zúčastnili František Hoblík, náměstek starosty, a tajemník Josef Podolák. Za město Pardubice přišel náměstek Karel Werner, za Pardubičky jejich obecní starosta Svatoň a dále také technický znalec a spoludozorce na stavbě ing. Karel Kottena. Větší slavnostnější zahájení se nekonalo. (Kosková, 2006; Kronika 1900)

Nová okresní nemocnice vznikla z finančních prostředků okresu v nákladu 425 000 zl., které se ve výši 400 000 zl. vypůjčily, a zbytek byl hrazen částečnou okresní přirážkou. Stavební základ 100 000 zl. měl být uhrazen výpůjčkou okresní v některém z bankovních ústavů. Stavba probíhala na pozemcích čísla katastru (č. kt.) *„68/3, 71/3 a 433/1“* v Pardubičkách o celkové výměře 8 829 m^2. Zbytek pozemků byl oddělen pro okresní školu č. kt. *„68/4“*. Ve výměře 1 ha 25 arů 00 m^2. Kolaudace nových budov se uskutečnila dne 29. září 1902. Spolu se vším zařízením byla nemocnice dokončena na jaře v roce 1903 a ode dne 15. března 1903 byla odevzdána ke svému používání. (Kosková, 2006, s. 29)

Ihned poté následovalo stěhování nemocných ze starých nemocničních budov do těch nových, které měly kapacitu až 88 lůžek (za 1. světové války se přidalo dalších 20 lůžek, takže zde bylo možno mít až 100 lůžek, ale běžně zde ošetřovali až 280 nemocných). Ze staré nemocnice se později stal sirotčinec, který se otevřel dne 15. května 1904. Nová okresní nemocnice začala oficiálně fungovat 23. března 1903. (Kosková, 2006; Tichý, 1931)

Postavily se tři pavilony. Jednalo se o chirurgický, interní a infekční pavilon, administrativní i hospodářskou budovu a umrlčí komoru. Tyto stavby byly vybaveny vodovodem, elektrickým osvětlením i funkční kanalizací. Na chirurgii se nacházely dva operační sály,

sterilizace i rentgenový přístroj. V té době to byla jedna z nejlepších mimopražských nemocnic. (Kosková, 2006; Bartoš, 1957)

V době, kdy v Praze vytváří profesor Maydl novou a modernější chirurgickou školu, nastupuje do Pardubic pracovat jeho žák a první asistent MUDr. František Messany (viz. Příloha A). Ten se tedy roku 1903 stává primářem chirurgického oddělení. Tento muž byl známou osobností v kulturním životě i vyhledávaným lékařem v celých východních Čechách. (Bartoš, 1957)

V období po odchodu řádových sester a mezi příchodem dalších řádových sester (1901 – 1933) pracovaly v nemocnici ošetřovatelky, které neměly žádné vzdělání, ale roku 1914 je začal vyškolovat MUDr. František Messany. Ten pořádal v půlce srpna toho roku kurs pro ošetřovatelky raněných a nemocných. Přijal 13 paní a dívek. Koncem srpna uspořádal druhý kurs. O pár let později (1930) již pracovalo v nemocnici 37 proškolených ošetřovatelek. (Kronika, 1914; Kosková, 2006)

Mimo primáře pracovali v nemocnici ještě dva, později až tři sekundární lékaři, i řádové sestry. Nemocnice byla velice oblíbená, proto se neustále zvyšoval počet nemocných. Tento vývoj ukazuje nejlépe tabulka 1.

Tabulka 1 Vývoj počtu lůžek v jednotlivých letech v Pardubické nemocnici do roku 1913

Roky	1857	1860	1893	1904	1907	1913
Počty lůžek	12	60	75	125	175	195

(Bartoš, 1957)

V průběhu 1. světové války bylo určeno pro civilní obyvatelstvo k užívání pouze interní oddělení, které muselo svým účelem zastoupit všechny jeho potřeby. (Kosková, 2006)

V roce 1925 nastává důležitá změna. Do nemocnice totiž přichází pracovat MUDr. Jan Řehoř, který se stal primářem interního oddělení. Tímto se zlepšila péče o nemocné, protože doposud léčil všechny nemocné pouze jeden lékař, který měl specializaci v chirurgii a musel léčit nemoci interní i chirurgické. (Bartoš, 1957)

7.1.1.3 Nová okresní nemocnice

Začátkem 20. let 20. století stoupal výrazně počet nemocných, ale nedohledala jsem, z jakého důvodu. Velké množství z nich bylo pro nedostatek místa odmítnuto, či předčasně propuštěno. V přeplněných místnostech nemocnice se proto pacienti ukládali na úzká lehátka, či na podlahu. Z toho důvodu se dne 6. června 1925 svolala anketa okresní správní komise,

která se jasně usnesla postavit nový chirurgicko – porodnický a infekční pavilon s prosekturou (pitevna). Také rozšířit stávající starý interní pavilon o nové křídlo a o 2. patro. Dále vystavět novou administrativní budovu spolu s byty pro lékaře i správce. Součástí měla být i vrátnice s centrální kotelnou. Ve staré administrativní budově bylo nutno zřídit byty pro ošetřovatelky. Zbytek personálu, tedy hlavně služebné, měly bydlet nad hospodářskou budovou. Stavbou byl pověřen architekt Adámek. (Kosková, 2006; Huňáček, 2003)

Začátek výstavby nové nemocnice (viz. Příloha B) oddalovala vojenská správa, která zabrala pozemky vybrané pro rozšiřování nemocnice kvůli vzniku vojenského skladiště a železničního pluku. V plánu bylo zabrat dokonce i pozemek, který nemocnice kupovala od obce Pardubičky, a část pozemku, který byl již koupen. Na začátku roku 1926 jednal předseda správního výboru v Praze o zabraných pozemcích s vojenskou správou. Zabráním pozemků se výstavba nové nemocnice znemožnila, proto bylo nutné důrazně zasáhnut u Ministerstva národní obrany. Po řadě jednání se rozhodlo, že ing. Moudrý vypracuje návrhy, které přemístí vojenská cvičiště. Tím byla větší část pozemku zachována a nemocnice se mohla začít stavět. (Kosková, 2006)

Návrh nového interního pavilonu schválila jednohlasně rada na schůzi dne 8. dubna 1927, protože se v tomto roce ošetřilo 1 537 pacientů a jejich počet se neustále zvyšoval. V červnu téhož roku již byly předloženy architektem Adámkem návrhy na interní, infekční pavilon a prosekturu. V listopadu roku 1927 byl představen návrh na stavbu administrativní budovy. Pověřen stavbou byl opět architekt Adámek. Stavba nového hospodářského dvora byla dána staviteli Dobrovskému. (Kosková, 2006; Kolektiv autorů, 1927)

Finanční částky na provedení stavby získával stavební výbor půjčkou od různých ústavů. Jednalo se o Okresní hospodářskou záložnu (1. + 2.), Penzijní ústav Pardubic (3.), Ministerstvo veřejného zdravotnictví (4.), Spořitelna města Pardubic (5.) Ústřední sociální pojišťovna v Praze (6.). Pro lepší přehlednost jsem je seřadila do tabulky 2.

Tabulka 2 Finanční půjčky na stavbu nové okresní nemocnice v 30. letech 20. století

Půjčka	Částka
1.	500 000 Kč.
2.	500 000 Kč.
3.	1 000 000 Kč.
4.	1 000 000 Kč.
5.	400 000 Kč.
6.	8 000 000 Kč.
Celkem za půjčky	**11 400 000 Kč.**
Celkem za stavbu	**17 000 000 Kč.**

(Kosková, 2006)

Roku 1930 došlo k založení nového gynekologicko – porodnického oddělení. Oddělení se umístilo do budovy staré chirurgie, jež se zvýšila o druhé patro. Také stará budova interny se zvýšila a vznikl zde *„Státní ústav pro výchovu a výcvik porodních asistentek“*. (Bartoš, 1957, s. 1)

Kvůli tomu, že nebyla postavena nová hospodářská budova, se komplikovalo ubytovávání personálu. Služebné dívky z důvodu nedostatku ubytování musely bydlet ve sklepních místnostech, které se nacházely pod chirurgickým a interním pavilonem. Tyto místnosti byly tmavé a vlhké. Pro lepší bydlení se muselo zavést topení a rozšířit okna. Sklepní byty, které byly pod porodnicko – gynekologickým pavilonem, sloužily pro dívky pracující na tomto oddělení. Nutností se stalo zajistit i dostatek místa pro pacienty trpící venerickými chorobami, jejichž počet stoupal. Proto podal MUDr. Cyril Gála (třetí primář v nemocnici, asistent prof. Odstrčila z Prahy a později ředitel ústavu pro porodní asistentky, viz. Příloha C) žádost o přestavbu válečného pavilonu na oddělení pro ženské venerické choroby. Tato přestavba začala roku 1934. (Kosková, 2006; Vostatek, 2009)

Vzhledem k neustále se zvyšujícímu počtu přijatých pacientů k ošetřování bylo nutné přistavovat nové budovy. Tento stav nejlépe ukazuje tabulka 3, která srovnává nárůst počtu lůžek s tabulkou 1.

Tabulka 3 Vývoj počtu lůžek v jednotlivých letech v Pardubické nemocnici do roku 1945

Roky	1922	1925	1927	1931	1939	1945
Počty lůžek	211	243	276	397	562	891

(Bartoš, 1957)

V únoru roku 1933 bylo rozhodnuto pozvat do nemocnice k prohlídce řeholní řády a sjednat s nimi podmínky, za kterých by byly ochotny převzít ošetřování nemocných v nemocnici. V červenci téhož roku se dohodla spolupráce s kongregací Milosrdných sester řádu sv. Františka z Opavy (viz. Příloha D), která souhlasila s tím, že převezme službu ošetřovatelskou. A již 1. září roku 1933 nastoupilo do práce prvních 10 sester a dalších 10 jich nastoupilo o půl roku později. (Kosková, 2006)

Tyto sestry pracovaly na všech odděleních nemocnice. Pracovaly i v kuchyni, kde vařily, zpracovávaly zeleninu a ovoce. Dokonce se samy staraly o pozemky i zahrady. Zastávaly všechny práce v ústavní prádelně. Bydlely v budově dnešního ředitelství nemocnice a v dnešní lékařské knihovně vlastnily kapli. Nacházela se zde i ústavní kuchyň, jídelna pro zaměstnance či prádelna. (Vostatek, 2010)

Po roce 1948 bylo nutno kvůli režimu provést personální změny, protože v září roku 1948 vešlo v platnost vládní nařízení o „*Ústavech národního zdraví*", které přiřadilo veškeré zdravotnické složky k ústavům národního zdraví, a zdravotní péče se zorganizovala dle sovětského vzoru. Tím se rozhodlo o postupném vyměňování řeholních sester za sestry civilní. Problém byl ale v tom, že neexistoval žádný odborně vzdělaný civilní personál, kterým by bylo možné řádové sestry nahradit. Proto probíhala výměna sester až v 50. letech. Např. poslední řádová sestra (Ctimila), která pracovala na infekčním oddělení, odešla do výslužby až roku 1959. (Vostatek, 2010; Kafková, 1992, s. 128)

7.1.2 Státní ústav pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek

Dne 4. října 1928 vidělo Ministerstvo zdravotnictví nemocniční budovy, které měly sloužit k výuce *„Státního ústavu pro výcvik a vzdělání porodních asistentek“*. Poté došlo k dohodě, že se zařídí 40 lůžek pro porody a také 40 míst pro žákyně této školy. Tuto dohodu schválilo Ministerstvo veřejného zdravotnictví a Pardubický okres. Poté vydal Zemský úřad výměr ze dne 18. 6. 1930, který měl číslo *„306. 576/ 30 – 1854/ 11 – 1929“*. Jako primariát mělo sloužit oddělení porodnicko – gynekologické. Správcem správní agendy ústavu se stal p. Hubený. (Kosková, 2006, s. 52; Kronika, 1928, s. 628)

Ministerstvo veřejného zdravotnictví vydalo zprávu č. *„33. 703/ 30“*, ve které se psalo, že od 15. 8. 1930 nastoupil do funkce ředitele ústavu MUDr. Cyril Gála. Zároveň plnil i funkci primáře porodnicko - gynekologického oddělení. (Kosková, 2006, s. 52; Vostatek, 2009)

Pomocným lékařem tohoto ústavu se stal MUDr. Pavel Lakner a představenou internátu byla Julie Sadílková. (Kosková, 2006)

Vyučování prvních žákyň započalo dne 6. 10. 1930 a slavnostní ukončení prvního školního roku se konalo dne 8. srpna 1931. V přednáškové síni na Veselce byly vydávány prvním absolventkám diplomy. Slavnost zahajoval ředitel ústavu docent dr. Gála. A dne 19. října 1931 začal nový školní rok tohoto ústavu, kdy bylo ze 400 uchazeček přijato pouze 50. (Kosková, 2006; Kronika, 1931)

7.1.3 Předchůdkyně SZŠ Pardubice

O vznik první pardubické dívčí školy s vyšším stupněm vzdělávání se zasloužili hlavně učitelé z reálných škol chlapeckých. Počátky této školy byly na podzim roku 1861, kdy vznikla zvláštní třída, která se nacházela v Perštýnské ulici, čp. 10. Do prvního ročníku nastoupilo 27 žákyň. Ředitelem školy byl Josef Chmelík a po něm následoval Jiljí V. Jahn. O rok později byla škola přestěhována do nově postaveného zadního traktu radnice, kde vznikly dvě prostorné místnosti. České místodržitelství, jež stvrzovalo činnost *„veřejné vyšší dívčí školy městské“* dne 17. 3. 1863, nechalo školu propojit s ředitelstvím nižší reálky. Také zde učili stejní profesoři, kteří vyučovali na reálce, přičemž jejich plat činil navíc 5 zl. za měsíc. Nad školou dozoroval děkan. Vyučovalo se dopoledne ve třech nebo ve čtyřech hodinách a předměty byly stejné s reálkou, tedy náboženství, český jazyk, německý jazyk, zeměpis, dějepis, matematika, přírodopis, domácí hospodářství, kreslení, krasopis, chemie, zpěv i francouzský jazyk. Odpoledne cvičily dívky dvě hodiny ruční práce. Ve svátcích, významných výročích či při učitelských poradách zůstávaly dívky doma. V pololetí i na konci školního roku vykonávaly zkoušky. (Matěnová, 2003, s. 44; Láryšová, 2007)

Druhá polovina 60. let ale škole příliš nepřála, jelikož byla financována obcí, která zrovna neměla na další rozvoj peníze. Z toho důvodu probíhalo vyučování omezeně. Nakonec to dopadlo tak, že se poslední ročník školy otevíral roku 1868 – 1869. Navíc vznikly problémy se zřizovací listinou, která se omylem dostala ke královéhradecké konsistoři. Z toho důvodu si c. k. školní rada myslela, že škola vznikla nelegitimním postupem. Tento stav se vyřešil tak, že roku 1871 převzala vzdělávání *„městská dívčí škola“*. (Matěnová, 2003, s. 44 - 45)

I přes zaniknutí *„vyšší dívčí školy“* schválila zemská školní rada dne 2. 11. 1882 přičlenění tzv. *„deváté třídy“*. Tímto krokem vznikla *„pokračovací škola pro dívky“*, jež navazovala na školu měšťanskou. Ředitelem se stal Josef Svoboda. *„Pokračovací škola“* doplňovala obecné znalosti dívek o český jazyk (2 hod.), němčinu (2 hod. mluvnice a 2 hod. pravopisu), francouzštinu (2 hod.), vychovatelství (1 hod.), počty (1 hod.), správu domácnosti (1 hod.),

dějiny pedagogiky (2 hod.) nebo zeměpis (1 hod.). Součástí vzdělávání byla i praxe v opatrovně (nevím přesně, co to bylo za instituci). Do ní nechodily dívky hovořící pouze němčinou nebo německé národnosti. A od roku 1888 se přidaly ještě ruční práce ve 14 týdenních hodinách. Do prvního ročníku nastoupilo 12 žákyň. Tyto dívky byly čtrnácti až šestnáctileté a dříve absolvovaly osm tříd měšťanské dívčí školy. Většina z nich byla z Pardubic, a jestliže ne, mohly bydlet u cizích lidí (úředníka nebo strážníka v penzi) ve městě. Školní rok trval od začátku října až do konce dubna (viz. Příloha E). Každoročně se otevřel pouze jeden ročník. Žákyně si platily školné, ale některé měly výjimku. (Matěnová, 2003; Láryšová, 2007 s. 39)

Další roky vedly k rozvoji školy, až se školního roku 1904 – 1905 oddělila a proměnila se na samostatný útvar, *„budovu u Kostelíčka“*. Její učební osnovy se změnily jen málo. Žákyně se učily hlavně opatrovnictví, vedení domácnosti a hospodářství. Již roku 1905 byl schválen návrh správce školy, jenž se snažil o otevření 2. ročníku a přidání nových předmětů, mezi které patřilo např. kreslení nebo šití šatů. Toto rozhodnutí dodalo škole na odbornosti. Díky tomu se změnil název učiliště z *„Městské průmyslové školy pokračovací pro dívky v Pardubicích“,* ke kterému došlo dne 24. 2. 1883, na *„ soukromou pokračovací průmyslovou školu pro dívky“*, jež byla potvrzena dne 24. 4. 1907. (Matěnová, 2003, s. 45)

Ředitelem této školy se stal Čeněk Váňa (viz. Příloha F), (před jeho zvolením se odehrávaly tvrdé boje o obsazení tohoto postu mezi učitelkami i učiteli), který ve spolupráci s učitelským sborem propracoval nové učební osnovy. Škola byla rozložena na tři postupové ročníky, ke kterým se ještě přidaly kurzy pro dívky a paní. V prvním ročníku se tedy dle schválených osnov k základnímu vzdělávání přidalo ještě šití prádla i vyšívání. Ve druhém ročníku se dívky učily šít složitější prádlo či jednoduché šaty a třetí ročník vyučoval šití složitějších šatů. (Matěnová, 2003; Šandová, 2006)

Dne 12. června roku 1907 proběhla školní inspekce, díky které získala škola od ministerstva právo veřejnosti a možnost skládat mistrovské zkoušky. To umožnilo škole zařadit se mezi odborné školy. Školní výbor dle dobrých výsledků sepsal roku 1909 nové osnovy, které ministerstvo veřejných prací schválilo. Upravil se obsah učiva, kdy se mimo šití přidaly ještě kuchařské nebo hospodyňské kurzy. A přidalo se i vyšší vzdělávání pro absolventky školy. Škola se tedy skládala již od roku 1905 – 1906 z *„průmyslové dívčí školy“*, která měla dva ročníky a třetí ročník jako nástavbu. Dále k ní náležela *„pracovna a pětiměsíční kuchyňsko – hospodářská škola“,* jejíž kurzy byly otevřeny v letech 1909 – 1910. V hodinách se dívky učily vařit jídlo, upravovat stůl, pečovat o čistotu domu či pořídit rozpočet. V třetím ročníku

(celoroční kurz začal roku 1906 – 1907) si absolventky odborné školy dokončovaly a přidávaly znalosti. V letech 1910 – 1911 se přidala ještě pracovna, kde žákyně pracovaly na svých výrobcích. Mimo tyto obory zůstaly ještě kurzy pro ženy a dívky. V těchto letech se také škola znovu přestěhovala a přejmenovala na *„Městskou průmyslovou školu – Východočeská Vesna“* (viz. Příloha A). (Matěnová, 2003, s. 46 - 48; Láryšová, 2007)

V kuchyňské škole se pro malé množství místa muselo učit malé množství literních předmětů (čeština, vaření, zpěv, stolničení, počty nebo vedení domácnosti). Po ukončení kurzu skládaly dívky praktické zkoušky. (Matěnová, 2003)

Během 1. světové války se vyučovalo provizorně na radnici, protože v budově školy se nacházela vojenská nemocnice. Přestěhování na radnici navrhli sami radní, jelikož měli strach z narušení kontinuity školy. Do přidělených třech místností se muselo vejít šest tříd. Ve školním roce 1915 - 1916 se zvýšil počet studentek, takže bylo nutno obstarat další volnou místnost, která se nacházela v domě u Hladěnů . (Huňáček, 2005; Láryšová, 2007)

Tento stav nejlépe dokumentuje tabulka 4, která ukazuje, že nejvíce žaček chodilo do školy v roce 1916/17 (viz. kapitola 7.1.3.1).

Tabulka 4 Počet žaček ve školním roce 1916/ 17

	První ročníky	Druhé ročníky	Třetí ročník	Pracovna	Kuchařská škola
Řádné	54	20	17	10	
Mimořádné	7	7		24	
Hospitantky			10		11

(Matěnová, 2003)

Nařízením ze dne 14. října 1916 převzalo ředitelství školy pro školu název *„Východočeská Vesna, městská ženská škola průmyslová a škola hospodyňská v Pardubicích"*. Válka se také projevovala nedostatkem uhlí, proto byla vyučování na škole několikrát přerušena. I nadále si ale škola udržela právo vydávat vysvědčení, právo veřejnosti a právo vykonávání zkoušek. Po ukončení války se *„kuchařská a hospodyňská"* škola neotevřela. (Láryšová, 2007, s. 42)

Ve dne 26. srpna 1919 se stal ředitelem školy Jan Gallat, který zde dříve pracoval jako učitel. I díky jeho činnosti se stala škola dobře známou a uznávanou institucí. Např. jí Ministerstvo vzdělávání darovalo šicí stroje na rozvoj dělnických kurzů. (Láryšová, 2007)

Již roku 1920 se škola přejmenovala na *„Městskou odbornou školu rodinnou a živnostenskou - Východočeskou Vesnu"*. O rok později prošla reorganizací a přejmenovala se na *„Dívčí*

odbornou školu rodinnou a živnostenskou“. V těchto letech studovalo na škole přes tři sta žákyň. (Huňáček, 2005)

Další organizační změnu zažila „*Východočeská Vesna"* roku 1925, kdy si opět změnila název na „*Městskou odbornou školu pro ženská povolání Východočeské Vesny v Pardubicích"*. Tato škola se nezadržitelně rozvíjela a stále se otevíraly nové kurzy. (Láryšová, 2007, s. 43)

Ve 30. letech 20. století se kvůli vysoké obsazenosti žaček musela konat výběrová řízení a také došlo k omezení přísunu financí pro školu (Matěnová, 2003)

V roce 1930 také vznikl „*Státní ústav pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek"*, který se stal vzorem pro další rozvíjení vzdělávání na dívčí škole. (Huňáček, 2005, s. 1)

Za 2. světové války (roku 1944) nemohlo být zahájeno vyučování na škole kvůli totálnímu nasazení učitelského sboru. Škola se uzavřela a opět se otevřela až 1. září 1945. Od roku 1946 se začalo na škole zase vyučovat v těchto oborech: „*na dvouleté ženské odborné škole, v živnostenské pracovně šití šatů, v šestiměsíční škole kuchařské, ve čtyřleté škole sociálně zdravotní, v roční škole pro pěstounky a vychovatelky, šestiměsíčním kurzu šití prádla a šatů, kurzu pro pracovnice v zemědělských útulcích"*. (Huňáček, 2005, s. 1)

Dne 1. 9. 1948 se škola přejmenovala na „*Vyšší odbornou školu sociálně zdravotní v Pardubicích"* (což předznamenalo její pozdější zaměření). Díky zákonu o jednotném školství z roku 1949 musela škola změnit svoje hlavní zaměření, protože patřila mezi rodinné školy, které tímto zákon rušil. Ale ještě před ním se na škole v letech 1947/1948 vyučovalo celkem na čtyřech odděleních, která se dělila do 15 tříd. Současně zde stále probíhaly doškolovací kurzy a nově přibylo dvouleté studium v oboru ženská sestra, které bylo pro žákyně, jež absolvovaly gymnázium. (Matěnová, 2003; Láryšová, 2007; Výroční zpráva, 1948/ 49, s. 1; Huňáček, 2005)

Spolu s „*Vyšší sociálně zdravotní školou"* se na stejné budově vyučovalo v „*Odborné škole ženských prací",* aby došlo k ukončení ročníků. Výuka také dobíhala v kurzech „*pětiměsíční kurz správné výživy, pětiměsíční kurz šití prádla a šatů, desetiměsíční kurz pro zdravotní pracovnice a v kurzu pro externí studium učitelek a pěstounek mateřských škol"*. (Láryšová, 2007, s. 44)

Ve školním roce 1949/50 končí „*Vyšší odborná škola sociálně zdravotní v Pardubicích"* druhým ročníkem a mění si název na *„Vyšší škola sociálně zdravotní v Pardubicích“*. (Láryšová, 2007, s. 44)

Od roku 1951 se škola opět přejmenovala a vznikl název *„Vyšší škola zdravotní v Pardubicích"*. (Zápis o 4. klasifikační poradě pro 1., 2. a 3. r. všech větví, 1951, s. 9)

A již od roku 1953 si ho upravuje na *„Střední zdravotnickou školu“*. Tato škola byla ze začátku tříletá a později čtyřletá společně s nástavbovým studiem ve zdravotnických oborech pro absolventky gymnázií. (Matěnová, 2003, s. 57; Huňáček, 2005)

7.1.3.1 Přijímací řízení

Tuto školu mohly navštěvovat žákyně řádným způsobem, jako hospitantky či frekventantky kurzů (viz. tabulka 4). Řádné žákyně studovaly všechny učební předměty. A to jak z průmyslové, tak z kuchyňské i hospodářské školy. Zápisy žákyň se konaly na začátku každého školního roku (výjimečné bylo skládání rozdílových zkoušek v průběhu roku), tedy v první polovině měsíce října. Povinností byl doprovod jednoho z rodičů či svého zástupce. Z dokladů potřebovaly křestní anebo rodný list i poslední školní vysvědčení. Do první třídy *„průmyslové školy“* si nosily dívky vysvědčení a musely být starší 14 let. Do druhého ročníku postupovaly žákyně díky dobrým studijním výsledkům, anebo pokud dívka úspěšně splnila všechny části přijímacího řízení a dovršila 15 let. Do třetího ročníku nebo pracovny závisel postup žákyň opět na úspěšných studijních výsledcích a dívky musely být starší 16 let. Hospitantky byly žákyně, jež studovaly více škol najednou a v této škole se účastnily pouze vybraných předmětů. Přijímací podmínky byly téměř stejné. Lišily se pouze v tom, že mohly dívky po prokázání vědomostí i zručnosti nastoupit do školy, kdy se jim chtělo. Větší šance k přijetí měly dívky, které již měly nějaké zkušenosti s oborem. Podmínkou k přijetí bylo navštěvování speciálních či večerních kurzů. Těch se zúčastnily dívky již od 14 let. (Matěnová, 2003, s. 51)

Počet míst byl značně omezený, takže se na školu dostaly jen ty nejlepší žákyně. Dokonce se hledělo i na to, z jaké rodiny dívka pocházela. Přednostně byly přijímány dcery živnostníků, jejichž obor se na škole vyučoval. Poté na to, zda dívka navštěvovala *„pokračovací školu živnostenskou“*. Důležité bylo i to, jestli dívka bydlí v místě, či pochází odjinud. (Matěnová, 2003, s. 51)

7.2 Vyšší odborná škola sociálně zdravotní v Pardubicích až Fakulta zdravotnických studií v Pardubicích

7.2.1 Zřízení školy

„Vyšší odborná škola sociálně zdravotní v Pardubicích“ vznikla k 1. září 1948 výnosem č. *„A 186. 965/ 48 – IV/ 5.“* Tato škola byla čtyřletá a její ročníky se dělily na:

- Dvouletý společný základ (1. a 2. ročník)
- 3. ročník se rozděloval
  a) větev pro sociální pracovníky
  b) větev pro zdravotní pracovníky
- 4. ročník byl zahájen školním rokem 1949/ 50
- Roční škola pro pěstounky a vychovatelky dětí (Výroční zpráva, 1948/ 49, s. 1)

Školní rok 1948/49 začal ze zdravotních důvodů déle, tedy 15. září 1948. Skončil dne 30. června 1949. Přijímací zkoušky do 1. ročníku *„Vyšší odborné sociálně zdravotní školy“* se konaly dne 14. června 1948. (Výroční zpráva, 1948/ 49, s. 5)

Státní ústav pro vzdělání a výchovu porodních asistentek zanikl kompletně ročníkem 1949/ 50. Jeho činnost se ukončovala postupně, kdy školním rokem 1948/49 skončil 1. ročník a o rok později i 2. ročník. Souběžně s ním běžel ještě obor větve porodních asistentek, který pokračoval 3. a 4. ročníkem, jenž ho později nahradil. (Protokoly, 1948 – 1950)

Na této škole pracovali interní i externí učitelé. Interních bylo 15 a patřili mezi ně např. Vilém Balcar (ředitel školy), Libuše Lášková (třídní učitelka), František Naske (třídní učitel) atd. Externích vyučujících bylo 36 a skládali se z učitelů, sester a lékařů zdejší nemocnice. Jednalo se např. o Marii Hanzalovou (sestra zdejší nemocnice), MUDr. Karla Jičínského (gynekolog zdejší nemocnice), Josefa Mládka (učitel), Marii Šefflovou (sestra zdejší nemocnice), MUDr. Marii Zimákovou (dětská lékařka zdejší nemocnice) nebo o MUDr. Cyrila Gálu. (Výroční zpráva, 1948/49)

Učitelský sbor se věnoval i mimoškolním akcím. Např. učitelka Pavla Bendová byla divadelnicí. Učitelka Eva Hubálková v květnu složila 2. státní zkoušku z dějepisu na filozofické fakultě v Praze. A učitel Jan Rejfek pracoval jako důvěrník sboru a žákovské organizace. (Výroční zpráva, 1948/49)

7.2.2 Průběh výuky

7.2.2.1 Druhy větví

Vzhledem k neustále se měnící struktuře školy popsané již v předešlých kapitolách zde uvádím pouze ty větve, které se v pozdějších letech staly základem nové školy.

Jednalo se o:

- Větev zdravotních pracovnic (ZP)
- Větev ošetřovatelskou
- Větev dětských sester (DS viz. Příloha G).
- Větev sociálních pracovnic
- Větev porodních asistentek. (Hlavní katalog, 1949/ 50; Hlavní katalog, 1950/ 51)

Každá z těchto větví měla svou vlastní představenou, která měla funkci podobnou dnešní vedoucí katedry (na SZŠ třídní učitelce). Pro lepší představu uvádím vyjádření jedné z nich. Představená větve pro ošetřovatelky, diplomovaná sestra (d. s.) Zelená, zkritizovala školení žákyň větve pro dětské sestry. Protože tato větev neměla svůj vlastní internát ani instruktory. „*Ošetřovatelskou techniku učí sestry instruktorky větve ošetřovatelské nebo sestry z dětské nemocnice.*" Představená větve také přiznala, že „*ministerstvo zdravotnictví nedisponuje volnou vhodnou dětskou sestrou, která by se hodila pro práci na větvi, a že 4. ročník dětských sester tvoří vyrovnaný vzorný kolektiv, nejlepší třídu budoucích sester s průměrným prospěchem 1, 05, což je nejlepší průměr třídy. 64 % žákyň má ve třídě vyznamenání. Nedostatek instruktorek je nahrazován svědomitým zájmem, prací a péčí odborného správce větve primáře MUDr. J. Zimáka a jeho ženy MUDr. M. Zimákové, která na škole učí jako externí učitelka."* (Klasifikační porada větve pro oš., 1950/ 51, s. 9)

7.2.2.2 Volba větve

Všechny žákyně, které ukončovaly společný základ, si musely vybrat, kterou studijní větev budou dále studovat. Z toho důvodu se každoročně konaly nábory uchazečů. Zde uvádím, jak takový nábor probíhal.

Vyšší zdravotní škola z Čáslavi se zúčastnila exkurze do zdejších internátů a nemocnice. Prováděla je d. s. Zelená a Kolůchová. Ředitel školy uvedl náborovou řeč a žákyně větví pro ošetřovatelky i porodní asistentky hovořily s dívkami o vstupu do zdejších zdravotních větví. (Zápis klasifikačních porad všech větví za 3. obd., 1950/ 51)

Volba větve žákyň 1. a 2. ročníku probíhala i ve zdejší škole. Náboru se zúčastnila sestra Kolůchová i žákyně 3. a 4. ročníku větve pro porodní asistentky. V souvislosti s tím se konala i propagace školy, kdy učitel s. Vítek zjistil, že *„v redakcích Ženských listů nemožnost umístit fotomontáže a reportáže z pracovišť žactva školy."* Kancelář školy rozesílala plakáty, náborové dopisy na vyšší zdravotní školy, přijímací podmínky ředitelství školy a V. ref. ONV vyžadovalo seznamy mladých žen, které jsou uváděny jako nezaměstnané, anebo pracují v zemědělství. Dále připravilo ředitelství školy rozhlasové zprávy a podnikaly se i náborové zájezdy se žactvem. (Zápis klasifikačních porad všech větví za 3. obd., 1950/ 51, s. 6)

7.2.2.3 Brigády

Každoročně se konaly i pracovní brigády, při kterých dívky prováděly např. tyto činnosti: dne 24. října 1948 mytí i uklízení školních místností a pak ještě 21. prosince mytí oken. Za zajímavost stojí i výkop a zásyp plynového vedení dne 14., 15. a 16. prosince 1948 nebo mytí a uklízení v Semtíně dne 23. prosince 1948. Ve dnech 25. listopadu a 2. prosince 1950 odpracovaly žákyně ve Chvaleticích 409 hodin. 20. března 1949 pracovaly žákyně brigádně v Synthesii. (Výroční zpráva, 1948/ 49; Klasifikační porada všech větví za 2. obd., 1950/ 51)

7.2.2.4 Kulturní akce a exkurze

Během školního roku se žákyně účastnily kulturních i vzpomínkových akcí. Připomeňme si některé z nich. Dne 9. února 1949 zhlédly žákyně divadelní představení J. K. Tyla *„Jiříkovo vidění".* 2. dubna 1949 se zúčastnily přednášky MUDr. Karla Jičínského o škodlivosti alkoholismu. 14. října 1948 viděly žákyně divadelní hru od Drdy *„Hrátky s čertem“*. A 24. května 1949 uspořádaly porodní asistentky pásmo na oslavu matek. (Výroční zpráva, 1948/ 49, s. 7)

Žákyně se v rámci výuky účastnily i odborných exkurzí a praxí v pardubické nemocnici. Pro ukázku: žákyně ze 2. A dne 10. 5. 1949 absolvovaly návštěvu v *„Zemském ústavu pro choromyslné v Bohnicích.“, ze* 2. B dne 31. 1. 1949 exkurzi do ústavu pro hluchoněmé v Hradci Králové, poté ještě 9. 5., 16. 5., 23. 5. a 30. 5. 1949 na ortopedii do Hradce Králové. A dívky ze 3. A dne 18. 3. navštívily porodnickou a gynekologickou kliniku v Praze Podolí. (Výroční zpráva, 1948/ 49, s. 8)

7.2.2.5 Praktický výcvik

Praktický výcvik probíhal ve 3. ročníku v pardubické nemocnici nebo i v jiných institucích. Ve 3. A praktikovaly žákyně školy v měsíci lednu i únoru v ozdravovnách, v ambulatoriích

národního pojištění, v nemocnicích, v průmyslových závodech nebo na sociálních odděleních. V srpnu potom chodily do nemocnice v Pardubicích. Žákyně 3. B absolvovaly povinně tříměsíční praktický výcvik v dubnu, květnu a v červenci v Pardubicích na oddělení interny, chirurgii, dětském, gynekologii, ušním, očním a na pitevně. Ze začátku ho vedla d. s. M. Hanzalová, potom d. s. E. Šefflová. (Výroční zpráva, 1948/ 49)

D. s. Neubergrová (instruktorka) poukazovala na problémy během praktického výcviku. A prohlásila: „*V některých odděleních nemocnice se dosud pracuje zastaralým způsobem. Při poukazování na toto se setkává s mnoha nepříjemnostmi ze strany sester. Rovněž lékaři se dosud nenaučili učit žákyně. Vyžaduje se po nich jen mechanický výkon a není nikdo, kdo by vysvětlil, proč se to a ono dělá. Sama se žákyněmi pracuje na některých odděleních (gynekologickém a interním). Prim. MUDr. Horáček navrhuje, abychom napsaly naše stížnosti, jak se nám jeví, a slibuje, že s jednotlivými přednosty pohovoří a bude se snažit zjednat nápravu.*“ (Větev oše. 1. klasifikační porada, 1950, s. 2)

Na radu s. představené Kolůchové bylo doporučeno koupit žákyním při provádění praktického výcviku na porodní sál gumové rukavice. (Klasifikační porada větve pro PA, 1950/ 51)

7.2.2.6 Průběh zkoušek

Pro zajímavost uvádím, jaký byl průběh zkoušek *„Roční školy pro pěstounky a vychovatelky dětí“*. K závěrečným zkouškám byly připuštěny všechny žákyně v celkovém počtu 33 a skládaly zkoušky z těchto předmětů:

1. Výchova dítěte se rozdělovala na část písemnou a ústní, kdy se ústní část konala dne 9. června 1949. Zkoušela prof. D. Osladilová. Průměrný prospěch žákyň byl chvalitebný.

2. Tělověda a zdravověda, péče o dítě. Ústní zkoušky se skládaly dne 10. června 1949. Zkoušeli MUDr. M. Zimáková a Mudr. M. Kopečný. Průměrný prospěch chvalitebný.

3. Praktická zkouška z vaření a výživy dítěte probíhala dne 9. i 10. června 1949. Zkoušely učitelky Urbánková a Jelínková. Průměrný prospěch byl výborný.

4. Praktická zkouška z péče o dítě bude až v měsíci srpnu.

Přísedící u ústních zkoušek. V. Balcar (ředitel školy) spolu se členy učitelského sboru. (Výroční zpráva, 1948/ 49, s. 10)

Všechny žákyně, které nastoupily do školy, musely konat zkoušku znalostí, které si odnesly ze základní školy, a také zkoušky každé čtvrtletí (viz. Příloha H, CH). (Protokoly, 1948 - 1950; Zápisy klasifikačních porad, 1948 - 1952)

7.2.2.7 Konec školního roku

Na konci každého školního roku probíhalo několik dokončovacích prací. Kromě předávání vysvědčení se uklízely třídy. Vracely se vypůjčené učební pomůcky, knihy či pracovní úbory žákyň, jež se odevzdávaly správcům sbírek. Ředitel školy musel každé žákyni předat průvodní dopis na prázdninovou praxi. Všechny žákyně si během ní musely vést pracovní deník (dnes portfolio), který jim správa pracoviště potvrdila, a dostaly i pracovní posudek. Tyto posudky rozdávali třídní učitelé, kteří je po prázdninách vybírali zpět. Třídní doplnili kartotékové listy údajů o brigádách žákyň. U absolventek či odcházejících žákyň vepsali posudky školských skupin. Představené větví předávaly seznamy žákyň, které v průběhu posledního čtvrtletí ze školy vystoupily, nebo naopak ke studiu nastoupily. Třídní učitelé dokončili v prvním týdnu měsíce července třídnické práce. Správcové sbírek zrevidovali sbírky a provedli zápisy o stavu sbírek. Všichni učitelé vypracovali své časové plány na měsíce červenec a srpen, v nichž uvedli doby svých dovolených a plány individuálního studia. (Zápis o 4. klasifikační poradě pro 1., 2. a 3. r. všech větví, 1951)

Ředitel školy Miřejovský provedl hodnocení školního roku a při něm prohlásil: *„Jakost učitelské práce na vyšší zdravotní škole byla v roce 1950/51 prohloubena. Učitelstvo se seznámilo s osnovami nové školy. Sžilo se se zdravotnickým prostředím a zamilovalo si svou práci. Celý tento rok byl opravdu rokem stabilizovanějších pracovních poměrů bez osobního osvědčování a zneklidňování. Naše práce byla nám v letošním roce usnadněna i tím, že vyšlo tolik vhodné literatury a že vláda dala škole dostatečné finanční prostředky na nákup učebních pomůcek a knih i že úpravou platů byly zlepšeny životní podmínky učitelstva."* (Zápis o 4. klasifikační poradě pro 1., 2. a 3. r. všech větví, 1951, s. 9)

7.2.3 Počty žáků (studentů)

Vzhledem k tomu, že je jedním z mých cílů provést srovnání historických údajů s těmi z dnešní doby, porovnávám je v několika níže přiložených tabulkách. Všechny jsou zpracovány v rámci 1. a 2. ročníku, protože se tak dají nejlépe srovnat. Jsou v nich zahrnuty dívky i chlapci.

Tabulka 5 Počet žáků v 1. a 2. ročníku školního roku 1948/ 49 na Vyšší odborné škole sociálně zdravotní v Pardubicích

	1. A	1. B	1. C	2. A	2. B	2. C	2. D
Počátkem roku	34	33	32	25	26	24	27
Přistoupilo						2	
Vystoupilo	1				1	2	
Na konci roku	33	33	32	25	25	24	27
Celkem	99/ 98			102/ 101			

(Výroční zpráva, 1948/ 49)

Tabulka 6 Počet žáků v 1. a 2. ročníku školního roku 1949/ 50 na Vyšší škole sociálně zdravotní v Pardubicích

	1. A	1. B	1. C	2. A	2. B	2. C	2. D
Počátkem roku	30	30	31	26	26	25	26
Přistoupilo	1	1			1		
Vystoupilo	3	1	1		5	2	2
Na konci roku	28	30	30	26	22	23	24
Celkem	91/ 88			103/ 95			

(Hlavní katalog, 1949/ 50)

Tabulka 7 Počet žáků v 1. a 2. ročníku školního roku 1950/ 51 na Vyšší škole zdravotní v Pardubicích

	1. A	1. B	2. A	2. B	2. C
Počátkem roku	34	35	31	24	25
Přistoupilo	2		2		
Vystoupilo	3	1	1	1	
Na konci roku	33	34	32	23	25
Celkem	69/ 67		80/ 80		

(Hlavní katalog, 1950/ 51)

Z tabulek 5 - 7 je možné vidět měnící se strukturu počtu žáků, tříd a studijních oborů. Data v tabulkách 5 - 7 jsou rozdělena podle pololetí, kdy ta na počátku jsou z 1. čtvrtletí 1. pololetí a konečná ze 4. čtvrtletí 2. pololetí.

Počty žáků v tabulkách 5 a 6 jsou poměrně vyrovnané. Nejsou zde velké výkyvy v počtu žáků. Jejich výrazné snížení ukazuje tabulka 7, protože ve školním roce 1950/51 došlo k další změně ve studijních oborech.

Důvody, proč museli žáci ze školy odejít, byly nejrůznější, ale např. se jednalo o přestup na jinou školu, celkovou slabost, nebo odchod do zaměstnání. (2. klasifikační porada větve oš., 1950/51)

Tabulka 8 Počet žáků v 1. a 2. ročníku školního roku 2012/ 13 na SZŠ Pardubice

	1. ZAA	1. ZAB	1. ZANV	1. OŠ	2. ZAA	2. ZAB	2. OŠ	2. ZAN
Počátkem roku	20	20	21	27	22	27	20	7
Přistoupilo				1			2	
Vystoupilo	1		15	1	2	1	1	
Na konci roku	19	20	6	27	20	26	21	7
Celkem	88/ 72				76/ 74			

(Výroční zpráva, 2012/ 13)

Tabulka 9 Počet studentů v 1. a 2. ročníku školního roku 2012/ 13 na VŠ (Bc.) Pardubice

	1. VS	1. VSK	1. PA	1. ZZ	1. RA	1. ZSP	2. VS	2. VSK	2. PA	2. ZZ	2. RA	2. ZSP
Počátkem roku	48	53	48	37	43	44	41	36	25	34	30	36
Přistoupilo												
Vystoupilo	4	12	14	4	6	7	1	1	3	1	2	1
Na konci roku	44	41	34	33	37	37	40	35	22	33	28	35
Celkem	273/ 226						202/ 193					

(Univerzita Pardubice, 2012/ 13)

Tabulky 8 - 9 zobrazují měnící se počty žáků (studentů), tříd a studijních oborů. Data v tabulce 8 jsou rozdělena podle pololetí, kdy ta počáteční jsou z 1. čtvrtletí 1. pololetí a konečná ze 4. čtvrtletí 2. pololetí. A data z tabulky 9 pochází z časového období od 1. 10. 2012 do 30. 9. 2013.

V tabulce 8 je vidět změna, ke které došlo. Změnily se studijní obory, kdy je nyní Zdravotnický asistent (ZA - třída A, B nebo NV, což je nástavbové večerní studium, a ZAN, tedy nástavbové studium). Přibyl i obor Ošetřovatel. Tabulka 9 obsahuje velký počet studentů z důvodu velkého množství studijních oborů a nutnosti doplňovat si další vzdělání. Mezi tyto obory patří Všeobecná sestra (VS) i kombinovaná forma (VSK), Porodní asistentka (PA), Zdravotnický záchranář (ZZ), Radiologický asistent (RA) a Zdravotně sociální pracovník (ZSP). Některé z těchto předmětů se vyučovaly dříve mimo vysokou školu (viz. kapitola 7.2.2.1).

Důvody k odchodu ze školy jsou v dnešní době stejné jako v 50. letech, tedy nejčastěji nezvládnutí studia, odchod do zaměstnání, nebo přestup na jinou školu.

7.2.4 Chování žáků (studentů)

Tabulka 10 Chování žáků ve školním roce 1948/ 49 na Vyšší odborné škole sociálně zdravotní v Pardubicích

	1. A	1. B	1. C	2. A	2. B	2. C	2. D
Bezúhonné	33	33	32	25	25	24	27
Neuspokojivé							

(Výroční zpráva, 1948/ 49)

Tabulka 11 Chování žáků ve školním roce 1949/ 50 na Vyšší škole sociálně zdravotní v Pardubicích

	1. A	1. B	1. C	2. A	2. B	2. C	2. D
Bezúhonné	15/ 19	19/ 16	25/ 26	25/ 23	21/ 18	22/ 11	26/ 22
Neuspokojivé	15/ 9	12/ 14	5/ 4	1/ 3	0/ 4	1/ 12	0/ 2

(Hlavní katalog, 1949/ 50)

Tabulka 12 Chování žáků ve školním roce 1950/ 51 na Vyšší škole zdravotní v Pardubicích

	1. A	1. B	2. A	2. B	2. C
Bezúhonné	19/ 33	26/ 28	28/ 30	19/ 19	19/ 23
Neuspokojivé	16/ 0	8/ 6	2/ 2	4/ 4	6/ 2

(Hlavní katalog, 1950/ 51)

Z tabulek 10 - 12 je možné vidět, že nejvíce problémů s chováním měli žáci ve školním roce 1949/50 a 1950/51. Naopak ve školním roce 1948/49 neměl nikdo problémy s chováním.

Bezúhonnost i neuspokojivé chování jsou počítány na konci 1. a 2. pololetí. Do neuspokojivého chování jsem zahrnula všechny prohřešky, jež žáci provedli a byly ohodnoceny důtkami, 2 nebo 3 z chování, či napomenutím. Někdy muselo dojít až k odchodu žáka/yně ze školy, či k odejmutí *"vlajky cti"* (odměna za soutěž *„Týden vzorné školní práce“*). Jednalo se např. o neslušné chování a vyrušování při hodině, soustavné podvádění učitele, zanedbávání školních povinností, svévolné opuštění vyučování, drzé chování, napovídání, zanedbávání praktického výcviku, nedůslednost, vyhýbání se zkouškám z ruštiny, nebo o provádění zápisů a poznámek do cizí žákovské knížky. (Klasifikační porada všech větví za 2. obd., 1950/51, s. 1; Zápis klasifikačních porad všech větví za 3. obd., 1950/51)

Tabulka 13 Chování žáků ve školním roce 2012/ 2013 na SZŠ Pardubice

	1. ZAA	1. ZAB	1. ZANV	1. OŠ	2. ZAA	2. ZAB	2. OŠ	2. ZAN
Bezúhonné	20/ 18	20/ 20	14/ 6	24/ 21	20/ 20	25/ 24	21/ 21	7/ 7
Neuspokojivé	0/ 1			3/ 6		1/ 2	1	0/ 0

(Výroční zpráva, 2012/ 13)

Tabulka 13 ukazuje prohřešky žáků, které byly počítány stejnou metodou jako tabulky 10 - 12. Je zajímavé vidět, že se chování žáků ve školním roce 2012/13 oproti školnímu roku 1950/51 zlepšilo.

Na vysoké škole se chování již nehodnotí, proto zde tato tabulka chybí.

7.2.5 Prospěch žáků (studentů)

Tabulka 14 Prospěch žáků ve školním roce 1948/ 49 na Vyšší odborné škole sociálně zdravotní v Pardubicích

	1. A	1. B	1. C	2. A	2. B	2. C	2. D
Prospělo s vyznamenáním	5	8	5	6	8	11	8
Prospělo	28	25	27	19	17	13	19
Neprospělo							
Nehodnoceno							
Opravná zk.							
Celkem	33	33	32	25	25	24	27
Celkem za ročník	98			101			

(Výroční zpráva, 1948/ 49)

Tabulka 15 Prospěch žáků ve školním roce 1949/ 50 na Vyšší škole sociálně zdravotní v Pardubicích

	1. A	1. B	1. C	2. A	2. B	2. C	2. D
Prospělo s vyznamenáním	3		2	10	7	5	6
Prospělo	25	27	28	16	15	18	18
Neprospělo							
Nehodnoceno		1					
Opravná zk.		2					
Celkem	28	30	30	26	22	23	24
Celkem za ročník	88			95			

(Hlavní katalog, 1949/ 50)

Tabulka 16 Prospěch žáků ve školním roce 1950/ 51 na Vyšší škole zdravotní v Pardubicích

	1. A	1. B	2. A	2. B	2. C
Prospělo s vyznamenáním	4	10	5	5	1
Prospělo	29	24	22	13	24
Neprospělo					
Nehodnoceno			5		
Opravná zk.				5	
Celkem	33	34	32	23	25
Celkem za ročník	67		80		

(Hlavní katalog, 1950/ 51)

Z tabulek 14 - 16 je vidět, že všichni žáci postoupili do dalšího ročníku. Všechna tato data se vztahují ke 4. čtvrtletí.

Žáci měli problém např. s češtinou, chemií, fyzikou, zeměpisem či ruštinou. (Zápis klasifikačních porad všech větví za 3. obd., 1950/51)

Ředitel Miřejovský navrhl postup ke zlepšení známek žaček. Doporučil vyučujícím podávat přednášky přijatelnou formou a používat názorné ukázky. Při přednášení se nemusí zabíhat do odborných detailů a také doporučil zkoušení v každé vyučovací hodině, aby kolokvijní zkoušky nekončily špatně. (Větev oše. 1. klasifikační porada, 1950)

Tabulka 17 Prospěch žáků ve školním roce 2012/ 13 na SZŠ Pardubice

	1. ZAA	1. ZAB	1. ZANV	1. OŠ	2. ZAA	2. ZAB	2. OŠ	2. ZAN
Prospělo s vyznamenáním		1		1	2	1	2	
Prospělo	17	18	3	14	16	20	17	6
Neprospělo	2	1	2	7		4	1	1
Nehodnoceno			1	5	2	1	1	
Opravná zk.								
Celkem	19	20	6	27	20	26	21	7
Celkem za ročník	72				74			

(Výroční zpráva, 2012/ 13)

Tabulka 17 ukazuje, že žáci měli ve školním roce 2012/13 horší prospěch než ti v 50. letech. Velké množství z nich neprospělo do dalšího ročníku ani nebylo hodnoceno.

Studenti vysoké školy mohou odejít ze školy, anebo opakovat ročník, takže z toho důvodu zde tato tabulka chybí.

8 DISKUZE

1. Které okolnosti působily na rozvoj ošetřovatelského vzdělávání v Pardubicích?

Na rozvoj ošetřovatelského vzdělávání v Pardubicích mělo vliv hned několik skutečností. Jednou z nich byl vznik nemocnice v roce 1857, potom založení nemocnice v roce 1903 a její následná přestavba roku 1930. Tyto budovy zapříčinily rozvoj ošetřovatelské péče o nemocné v Pardubicích a sloužily i jako výuková střediska pro žákyně, které sem chodily a stále chodí na praxe.

Dnešní nemocnice je pokračovatelkou těchto budov. Oproti nim je však daleko větší, má více oddělení a klinik, ošetří ročně větší počet pacientů a zaměstná více personálu. Z původních budov (oddělení), které jsou popisovány, se nemocnice rozšířila na Interní kliniku (Interní a Kardiologické oddělení), Chirurgickou kliniku (Chirurgické oddělení, Oddělení úrazové chirurgie, Oddělení cévní chirurgie, Centrální operační sály a centrální sterilizace, Komplex ambulancí chirurgických i traumatologických, Oddělení dětské chirurgie), Porodnicko – gynekologickou kliniku (Porodnicko – gynekologické oddělení). Také sem patří Neurologická klinika (Neurologické oddělení), Klinika otorinolaryngologie, chirurgie hlavy i krku (Ušní, nosní a krční oddělení, Oddělení čelistní, ústní i obličejové chirurgie, LSPP stomatologická), ARO či Neurochirurgické oddělení. Nezanedbatelnou roli má i Dětské oddělení a LSPP pro děti a dorost, Ortopedické oddělení, Oční oddělení, Urologické oddělení nebo Oddělení klinické hematologie. K dalším oddělením zahrnujeme Oddělení plicních nemocí a tuberkulózy, Infekční oddělení, Psychiatrické oddělení s Protialkoholní záchytnou stanicí, Kožní oddělení, Centrum rehabilitace, Oddělení klinické a radiační onkologie, Geriatrické centrum, Centrum pracovního lékařství či Oddělení klinické biochemie i diagnostiky. K těmto oddělením patří ještě Radiodiagnostické centrum, Transfuzní oddělení, Oddělení klinické mikrobiologie, Patologicko – anatomické oddělení spolu s Oddělením soudního lékařství, Nutriční i dietologické oddělení atd. (PKN Výroční zpráva, 2012)

Oproti minulosti, kterou zobrazují tabulky 1 a 3, se navýšil i počet lůžek, kterých bylo roku 2012 celkem 939. V tomto roce bylo celkem hospitalizováno 33 925 pacientů a průměrná doba jejich ošetření byla 6,4 dne. Kdežto v roce 1928 bylo celkem ošetřeno 4 627 pacientů a průměrná doba ošetření činila 19,3 dne. (PKN Výroční zpráva, 2012; Kolektiv autorů, 1928)

Každý z těchto pacientů musel uhradit poplatek za léčbu, kdy za již zmíněných 12 zlatých by měl pacient zhruba v roce 1883 nějaké oblečení (kalhoty 4 – 9 zlatých, pánský oblek 14 – 16 zlatých). A úředník si vydělal měsíčně 25 zlatých. Nyní, v roce 2014, platí pacienti 30 Kč

za recept a taktéž při provedení klinického vyšetření, 90 Kč za pohotovostní ošetření. (Sejbal, 1997; PKN Regulační poplatky, 2014)

Počet vzdělaného personálu se také neustále měnil. V roce 2012 mělo 283 z 856 nelékařských zdravotnických pracovníků, jež pracují ve zdejší nemocnici, specializovanou způsobilost. Dalších 21 pracovníků (18 sester a 3 fyzioterapeuti) ji získali během tohoto roku. (PKN Výroční zpráva, 2012)

Dalším faktorem, který měl podíl na vzniku ošetřovatelského vzdělávání v Pardubicích, byl již zmiňovaný vznik *„Státního ústavu pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek*“. Na tom měl podíl nejenom vyhovující stav nemocničních budov, ale i dobré železniční spojení. Tento ústav měl obrovský ohlas, protože byl jediný pro české sestry v celé republice. Další byl v Liberci, ten ale sloužil pro německé sestry. (Kronika, 1928, s. 628; Svobodný a Hlaváčková, 2004)

2. Jakým způsobem probíhalo ošetřovatelské vzdělávání v Pardubicích (významné roky, osobnosti, studijní obory, vyučované předměty, počty a prospěch studentů)?

K významným rokům, jež vedly k počátku ošetřovatelského vzdělávání v Pardubicích, patří i ty, které neznamenaly přímo rozvoj ošetřovatelského vzdělávání, ale byly jeho předchůdci. Jedná se o události zmíněné výše nebo o postupné rozvíjení dívčích škol v Pardubicích.

Pro vlastní rozvoj ošetřovatelského vzdělávání v Pardubicích jsou pak důležité roky 1948, 1949/50 a 1953. Tyto změny byly celorepublikové a je možné srovnat je s rozhovory pamětnic, jež se vyjádřily v tomto smyslu. Po únoru roku 1948 procházelo československé školství důležitými proměnami a měnícími se podmínkami. Dívky si v roce 1950 mohly vybrat mezi vzděláváním se na gymnáziu, zdravotnické škole, obchodní akademií nebo pedagogickém gymnáziu. Oblíbené rodinné dívčí školy, jež připravovaly dívky na práce v domácnosti, se zrušily jako buržoazní přežitek. Roku 1948 se ošetřovatelské školy přeměnily na Vyšší sociálně zdravotnické školy, kdy dvouletá ošetřovatelská škola byla až do roku 1950 její součástí. Již začátkem 50. let se zřizovaly zdravotnické školy, ale jejich název se ještě několikrát změnil. Pak se ustálil na názvu Střední zdravotnická škola. (Rozsypalová; Svobodová a Zvoníčková, 2006)

K významným osobnostem patřil již zmíněný MUDr. František Messany a MUDr. Cyril Gála. Mezi další můžeme zařadit i významné ředitele všech typů dívčích škol až po vyšší zdravotnickou školu. Jedná se tedy o Josefa Svobodu, Čeňka Váňu, Jana Gallata

i Miřejovského. Prvním správcem *„pokračovací školy"* byl Josef Svoboda, který učil na měšťanské škole. Čeněk Váňa vyučoval na *„dívčí měšťanské škole"* přírodovědné i technické předměty. Jeho nástupcem byl Jan Gallat. Ten vyučoval matematiku a techniku. Měl způsobilost učit kreslení na průmyslových školách nebo obchodní vědy. Dokonce se mu povedlo úspěšně složit zkoušku z braní mír, kreslení dámských střihů či aranžování, což se mu určitě hodilo při vedení školy. (Láryšová, 2009, s. 47)

Studijní obory se rozdělovaly do tzv. *„větví"*, kterých bylo v počátku 50. let několik. Žákyně do nich přistupovaly podle toho, jaké se potom chtěly věnovat profesi. Kutnohorská (2010) se také zmiňuje o existenci větve zdravotní laboranti a zubní laboranti. Ty tady ale nebyly. Místo nich existovala pomalu končící Dvouletá ošetřovatelská škola a Dvouletý ústav pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek. K nim patřil ještě pětiměsíční kurz správné výživy a třetí ročník výjimkářek. O různorodosti studijních oborů pojednává i pamětnice, která se vyjádřila o tom, že žádná vyšší zdravotnická škola neměla stejné osnovy, ani učebnice. Kvalita vzdělávání se odrážela na kvalitě učitelů. Ošetřovatelských škol bylo v naší republice velice málo. Většinou se nacházely ve městech, která měla velké nemocnice. Jelikož ale měly ošetřovatelské školy větev pro přípravu porodních asistentek a ošetřovatelek, docházelo k nárůstu dalších oborů na zdravotnických školách. Jednalo se např. o dětskou sestru, dietní sestru, zdravotního, zubního či lékárenského laboranta. (Rozsypalová; Svobodová a Zvoníčková, 2006; Hlavní katalog, 1949/50; Hlavní katalog, 1950/51)

V 1. a 2. ročníku, které byly nespecializované, se žákyně učily tyto předměty. V 1. ročníku 1. pololetí školního roku 1949/50 povinné: jazyk vyučovací (čeština), jazyk ruský, dějepis, zeměpis, nauka o státě, matematika, fyzika, chemie, zdravotní nauky, nauka o výživě a dietetika, udržování prádla a oděvu, psaní strojem, hudební výchova, tělesná výchova. Nepovinné předměty: kroužek hudební. Ve druhém pololetí byly všechny předměty stejné. (Hlavní katalog, 1949/50)

Od školního roku 1950/51 se změnily v 1. ročníku pouze některé předměty. Do zdravotních nauk se zařadily v 1. pololetí anatomie, ve 2. poletí biologie. Odebralo se psaní strojem. Ve 2. pololetí se přidaly volitelné kroužky: chemický, pěvecký, latinský a výtvarný. (Hlavní katalog, 1950/51)

Ve 2. ročníku v letech 1949 - 1951 se vyučovaly stejné předměty jako v 1. ročníku, pouze přibyly navíc tyto: politická ekonomie, sociální péče a ochrana zdraví lidu. Jeden předmět

pozměnil název, a to na péče o prádlo v léčebných ústavech a nepovinně přibyl kroužek šití. (Hlavní katalog, 1949/50; Hlavní katalog, 1950/51)

Výuka na školách ošetřovatelských se lišila od té na zdravotnických školách. Na ošetřovatelských se vyučovaly předměty odborné. Zdravotnické školy přidaly ještě navíc předměty všeobecně vzdělávací. Při nástupu žákyň do školy se konaly srovnávací zkoušky znalostí, které si žákyně přinesly ze základní školy. Na ošetřovatelských školách patřilo 1. pololetí 1. ročníku základním odborným předmětům. Např. byla vyučována anatomie, fyziologie, patologie, bakteriologie, hygiena i ošetřovatelská technika. V následujícím pololetí a druhém ročníku přibývaly nové předměty (chirurgie, interna, gynekologie a porodnictví, pediatrie, oční, kožní, ORL, neurologie nebo infekce). K ukončení každého předmětu se využívalo zkoušek. Odborné předměty byly vykládány ve velké míře primáři oddělení. Ve školách patřících k fakultním nemocnicím pak vyučovali profesoři či docenti. Získané znalosti se ověřovaly náročnými zkouškami. Tento typ zkoušek se uplatňuje i v dnešní době na vysoké škole při ukončování každého semestru. A na SZŠ jsou podobné maturitě. (Rozsypalová; Svobodová a Zvoníčková, 2006; Protokoly, 1948 - 1950; Zápisy klasifikačních porad, 1948 - 1952)

Výuku těchto předmětů v 1. a 2. ročníku potvrzují i rozhovory s pamětnicemi. V 1. ročníku se učila čeština, matematika, anatomie, fyziologie, ruština, dějepis či chemie. Latina byla pouze jako latinské názvosloví zaměřené v jednotlivých předmětech. Ve 2. ročníku nastoupil předmět sociální péče. Čeština a ruština pokračovaly až do 4. ročníku. Pokud žákyně chodila do ošetřovatelské školy, vyučovaly se odborné předměty již od 2. ročníku. Např. gynekologie a porodnictví. (Mlnaříková, 2014)

Počty žáků (studentů) zobrazují tabulky (viz. kapitola 7.2.3). Tyto počty ze 2. ročníků (okolo 25 žáků na jednu třídu) odpovídají i rozhovorům s pamětnicemi, jež uváděly, že jich studium ukončovalo 24. (Mlnaříková, 2014)

3. Liší se zjištěné historické údaje o ošetřovatelském vzdělávání od údajů z dnešní doby (studijní obory, vyučované předměty, počty studentů atd.)?

Většina větví, které tu v Pardubicích byly v letech 1948 – 1951, se do dnešní doby přetransformovala (po dlouhém a složitém vývoji) v různé obory, jež se vyučují na Univerzitě Pardubice, Fakultě zdravotnických studií. V bakalářském typu studia. A jedná se o tyto změny. Z větve ošetřovatelské vznikly dva typy oborů, tedy Všeobecná sestra denní typ studia

a kombinovaná forma studia. Větev sociálních pracovnic se spojila s větví zdravotních pracovnic a vznikl studijní obor Zdravotně sociální pracovník. A z větve porodních asistentek se stal obor Porodní asistentka. Na této vysoké škole jsou navíc ještě dva obory, které tu dříve nebyly. Jedná se o Zdravotnického záchranáře a Radiologického asistenta. (Hlavní katalog, 1949/50; Hlavní katalog, 1950/51; Univerzita Pardubice, 2012/13)

Oproti tomu změny, které nastaly ve středoškolském vzdělávání, jsou výrazné. Došlo k nim v roce 2004. Od školního roku 2004/2005 započalo vzdělávání studentů ve studijním oboru Zdravotnický asistent. Tento obor má několik forem. Může být 4 - leté denní studium, 2 - leté nástavbové denní studium nebo 3 - leté večerní nástavbové studium. Na střední škole funguje ještě obor Ošetřovatel, což je 3 - leté denní studium. Ukončovány jsou maturitní nebo závěrečnou zkouškou. A jelikož je jejich studijní základ všeobecný, jsou nuceni žáci nastupovat na vysokou školu a zvyšovat si kvalifikaci. (Kutnohorská, 2010; Výroční zpráva, 2012/13)

Náborové metody žáků (studentů) se oproti dřívější době o moc nezměnily. Stále se využívá rádio, noviny, rozhovory se žáky i učiteli, letáky atd. Co se ale změnilo, je přístup k internetu, který umožní žákům (studentům) podívat se na webové stránky školy a všechno si o ní zjistit.

Vyučované předměty za 1. a 2. ročník v letech 1949 - 1951 jsem uváděla výše v této kapitole. Proto pro porovnání s dnešní dobou využívám předmětů z 1. ročníku Střední zdravotnické školy Pardubice (obor Zdravotnický asistent) a Fakulty zdravotnických studií, Univerzity Pardubice (obor Všeobecná sestra).

Na SZŠ se vyučují tyto povinné předměty: český jazyk a literatura, anglický jazyk, německý jazyk, základy společenských věd, biologie a ekologie, fyzika, chemie, matematika, tělesná výchova, informační a komunikační technologie, základy epidemiologie a hygieny, somatologie a ošetřovatelství. (Rozvrh hodin, 2013/2014)

Na vysoké škole se jedná o povinné předměty: anatomie, biofyzika a radiologie, fyzika, genetika, komunikace a interaktivní procesy, latinská terminologie, ošetřovatelství, ošetřovatelské postupy, odborná praxe, psychologie, sociologie, úvod do filosofie, etiky a studia práva, základy informačních technologií, zdravotní a sociální politika, bazální stimulace, biochemie, klinická farmakologie, chirurgická propedeutika, interní propedeutika, mikrobiologie, epidemiologie, imunologie a hygiena, odborná praxe individuální, patologie, pedagogika a edukace. Povinně volitelným je předmět: angličtina pro zdravotnictví A1, A2 nebo B1. (Univerzita Pardubice, 2012/13)

Jak je možné vidět, v každé době se vyučovaly předměty, které byly stejné i rozdílné. Stejné jsou obecné znalostní předměty. Některé jsou shrnuté do jednoho předmětu (nauka o státě, dějepis). Rozdílné jsou předměty: jazyk ruský, zeměpis, nauka o výživě a dietetika, udržování prádla a oděvu, psaní strojem, hudební výchova, kroužek výtvarný. Vysoká škola rozšiřuje znalostní bázi vědomostí, proto jsou předměty výrazně jiné. (Hlavní katalog, 1949/50; Hlavní katalog, 1950/51)

Rozdíl je také v tom, že dříve chodily do zdravotnických škol dívky, ale v dnešní době jsou zdravotnické školy v oboru Všeobecná sestra volně přístupné mužům i ženám.

Počty, chování i prospěch žáků (studentů) na jednotlivých typech škol porovnávají tabulky z kapitol 7.2.3 - 7.2.5. Zajímavá je skutečnost, že na vysoké škole studuje vysoký počet studentů. To je dle Kutnohorské (2010) způsobeno tím, že se po studentech požaduje další vzdělávání z důvodu zvyšování si kvalifikace a vědomostí.

Z kategorie chování je důležité pozorovat rozdíly mezi 50. léty a dnešní dobou. V 50. letech měli žáci problémy s chováním, ale dle mého názoru se jednalo o vysokou mravní zodpovědnost, která žáky svazovala, o vznik nového typu školy a také o to, že se dříve trestala každá neukázněnost. V dnešní době se na SZŠ řeší pouze ty případy, kdy dojde už k výraznému prohřešku. To paradoxně ukazuje, že v dnešní době není chování žáků o nic lepší, dokonce bych řekla, že se i zhoršilo.

Z hodnocení prospěchu žáků je vidět výrazné zhoršení prospěchu žáků. Také se mi nepodařilo zjistit, co k tomu vedlo, ale domnívám se , že je to způsobeno přijímáním studentů, kteří tento typ studia nezvládají, protože je pro ně příliš těžké, anebo o něj nemají zájem.

Zajímavá je také skutečnost, kterou uvádí Matěnová (2003), že již od konce 19. století se hodnotí prospěch žákyň pokračovací školy z Pardubic jako v dnešní době, tedy výborně, chvalitebně, dobře, dostatečně či nedostatečně.

Na vysoké škole jsou studenti hodnoceni pomocí kreditního systému, který vyjadřuje kladenou zátěž na studium studenta. Tato zátěž je rozložena do ročního plánu, jež je ohodnocen 60 kredity. Student získává tento počet kreditů, pokud splní během celého akademického roku různý počet zápočtů či zkoušek, které jsou ohodnoceny příslušným počtem kreditů. Student, který nezíská minimálně 10 kreditů v 1. ročníku 1. semestru bakalářského studia nebo 30 kreditů v akademickém roce, musí studium ukončit. Pokud je získá, ale nesplní ostatní předměty, je nucen zapsat si je v příštím akademickém roce znovu. (Studijní a zkušební řád, 2013)

Již od doby Komenského platí základní pedagogické poučky, které používají učitelé při své výuce. To, co radil ředitel Miřejovský pro zlepšení výuky, je tedy stále platné. Proto jsem vybrala ty nejdůležitější poučky.

Ke každému žákovi (studentovi) by se mělo přistupovat komplexně. To znamená, že se zabýváme jeho kognitivní, afektivní a psychomotorickou stránkou. Další oblastí je zásada vědeckosti, kdy si každý student musí upravit míru rozsahu znalostí podle svých možností, ale zároveň musí umět udržet kontakt s vědeckými poznatky. Ke každému studentovi je nutné přistupovat individuálně dle jeho možností. Pro studenty je důležité učit se uvědoměle, tedy tak, aby si uvědomovali důvody učení a věděli, proč co dělají. Důležitou zásadou je i přiměřenost, kdy je snaha studenta podnítit k takovému učení, které ho přirozeně rozvíjí a podněcuje. Soustavnost ukotvuje studentovi znalosti a učení není nikdy jednorázové. Trvalé opakování vede k trvanlivosti a ukotvení naučených poznatků. (Podlahová, 2012)

Brigády, které se v 50. letech pořádaly, se v dnešní době už nedělají. Ale exkurze jsou do výuky zařazovány stále. Na SZŠ jezdí studenti např. do rehabilitačního ústavu v Brandýse nad Orlicí, do Židovského muzea v Praze, dětského centra Veská atd. Účastní se i besed, např. na téma příprava sterilního stolku, prevence kouření a drogových závislostí či o šikaně a domácím násilí. Chodí i na kulturní akce do divadla či kina, např. studenti navštívili představení „*Bílá nemoc", „Oliver Twist"* anebo „*Nedotknutelní"* . (Výroční zpráva, 2012/13, s. 15)

Na vysoké škole se pořádají různé semináře (pro porodní asistentky, všeobecné sestry atd.), přednášky odborníků (sexuologie, neurologie, ORL atd.), exkurze do ústavů či nemocnic, konference (Studentská konference školní nebo celostátní kolo) studentů nebo zahraniční studijní pobyty pro studenty (Finsko, Švédsko atd.) (Univerzita Pardubice, 2012/2013)

Praktická výuka se pozměnila také, ale nijak významně. Všichni žáci SZŠ chodí do zdejší nemocnice, tak jako jejich předchůdkyně v 50. letech. Žáci pracují na odděleních v rámci praktické výuky nebo souvislé praxe. Dohlíží na ně odborné učitelky. A navštěvují např. Interní oddělení (standard, JIP, ambulance, endoskopický sálek), Kardiologické oddělení, Chirurgické oddělení (standard, JIP, ambulance i operační sál), Dětské oddělení, ARO, Kožní atd. Oproti minulosti už se nekonají praxe na pitevně. To je způsobeno nejenom druhem oddělení, ale i věkem žáků, kteří na to nejsou ještě psychicky vyspělí. (Výroční zpráva, 2012/13)

Na vysoké škole absolvují studenti odbornou praxi v letním a zimním semestru, a to několikatýdenní. S dřívější dobou je shodná prázdninová (individuální) praxe v nemocnicích, které si studenti sami vyberou. Také si vyplňují a nechávají potvrdit portfolio, což se dochovalo z dřívější doby. Studenti mají určené okruhy klinik (oddělení), které musí navštívit, ale z daného okruhu si mohou vybrat, kde chtějí praxi vykonat. Např. v Interní oblasti si studenti mohou vybrat z Neurologického, Interního, Onkologického, Kardiologického aj. oddělení. Musí však splnit určený počet hodin praxe na daném oddělení (okolo 40 týdně). (Univerzita Pardubice, 2012/13)

9 ZÁVĚR

Hlavním cílem mého výzkumu bylo zmapování vzdělávání v oblasti ošetřovatelství v Pardubicích od jeho počátků po 50. léta 20. století. V teoretické rovině popsat faktory vedoucí k rozvoji ženského vzdělávání obecně. Definovat příčiny ovlivňující rozvoj ošetřovatelského vzdělávání a popsat vývoj ošetřovatelského vzdělávání v našich zemích. Tyto cíle jsem splnila na základě studia a popisu odborné literatury.

Empirický cíl, a to zjištění okolností působících na rozvíjení ošetřovatelského vzdělávání v Pardubicích, jsem si rozdělila do tří kategorií, které mi pomohla stanovit časová osa, již jsem si sestavila.

První kategorií byl vznik nemocnice v Pardubicích a její následné rozrůstání, které donutilo město zaměstnávat řádové sestry, jež byly prvním kvalifikovaným personálem.

V této nemocnici pracoval i MUDr. František Messany, který se výrazně podílel na rozvoji nemocnice, její pověsti a vzdělávání zdravotníků. Roku 1914 pořádal vzdělávací kurzy pro ošetřovatelky v důsledku 1. světové války. Tyto kurzy pomohly k navýšení počtu vzdělaných ošetřovatelek, jež pracovaly v nemocnici v období mezi odchodem prvních řádových sester a příchodem druhých řádových sester.

Na rozvoj ošetřovatelského vzdělávání měl vliv i vznik Státního ústavu pro vzdělávání a výcvik porodních asistentek roku 1930. V čele tohoto ústavu stál MUDr. Cyril Gála, který později vyučoval na první vyšší odborné škole sociálně zdravotní v Pardubicích i na vyšší zdravotnické škole v Pardubicích na větvi porodnické. Tento ústav měl veliký význam pro celé město Pardubice, protože byl jako jediný ve státě pro české žákyně.

Třetí oblastí byl rozvoj předchůdkyň SZŠ Pardubice. Dívčí vzdělávání počíná v Pardubicích rokem 1861 a přeměňuje se rokem 1948, kdy vznikla již zmíněná vyšší odborná škola sociálně zdravotní v Pardubicích, která se v různých podobách zachovala až do dnešní doby.

Při plnění cíle kategorizování zjištěných údajů o ošetřovatelském vzdělávání v Pardubicích jsem objevila i další osobnosti, které se podílely na vzdělávání v Pardubicích. Jednalo se např. o ředitele škol (Váňu nebo Gallata), učitele, vyučující sestry či lékaře. Vyučované předměty se lišily dle studovaného ročníku, kdy v 1. a 2. ročníku byl společný základ, který se později rozvíjel ve větvích (ošetřovatelské, dětských sester, porodních asistentek a zdravotních pracovnic). Prospěch žaček se hodnotil již po přijetí na školu, kdy byly žákyně podrobovány

zkoušení znalostí, které si donesly ze základní školy. Další zkoušky se konaly po každém ukončení čtvrtletí.

Poslední cíl, a to porovnat zjišťované historické údaje o ošetřovatelském vzdělávání s údaji z dnešní doby, se mi podařilo splnit prostřednictvím tabulek, které jsem zpracovala.

Přínos své práce vidím v komplexním propojení historie nemocnice, předchůdkyň SZŠ, vlastní SZŠ společně se vzděláváním v dnešní době na SZŠ a VŠ. To se projevuje např. rozdělením studijních oborů, prospěchem studentů, počtem studentů, odlišným typem školních brigád, exkurzí atd.

Dále jsem zpracovala časovou osu vytvořenou formou posteru, jež je přiložen i v přílohách, a obrazovou dokumentaci obsahující velké množství fotek, které nebylo možné všechny zařadit do příloh.

Do budoucna by bylo vhodné v této práci pokračovat, jelikož se jedná o téma velice rozsáhlé. Proto nebylo možné zpracovat všechny údaje a data, s nimiž jsem se při studiu pramenů a rozhovorech s pamětníky setkala. Z toho důvodu také končím školním rokem 1950/51. Další oblastí studia by mohlo být např. porovnání kompetencí sester, jejich sociálního a platového zabezpečení v minulosti a dnes.

Věřím, že moje práce nalezne své pokračovatele.

10 POUŽITÁ LITERATURA

1. ABRAMSOVÁ, Lynn. *Zrození moderní ženy: Evropa 1789 – 1918.* 1. vyd. Překlad Eva Lajkepová. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005, 367 s. ISBN 80-7325-060-8.
2. BAHENSKÁ, Marie. *Počátky emancipace žen v Čechách: dívčí vzdělávání a ženské spolky v Praze v 19. století.* 1. vyd. Praha: Libri, 2005. ISBN 80-7277-241-4.
3. BARTOŠ, Jan. *100 let pardubické nemocnice.* Pardubice, 1957. SOkA Pardubice, složka č. K 04903, přír. č. 8098.
4. BOCKOVÁ, Gisela. *Ženy v evropských dějinách: od středověku do současnosti*. 1. vyd. Překlad Alexej Kusák. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007, 381 s. Utváření Evropy, sv. 11. ISBN 978-80-7106-494-7.
5. HEIN, Eleanor C. *Nursing issues in the 21st century: perspectives from the literature*. Philadelphia: Lippincott, 2001, xvi, 541 p. ISBN 9780781730174.
6. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace.* 3. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978–80–262–0219–6.
7. HUŇÁČEK, Miloslav. *Krajská nemocnice - 100 let.* Pardubice: Pardubické noviny, Zprávy Klubu přátel Pardubicka. Červenec/ srpen, 2003. SOkA Pardubice, složka č. K 04903.
8. HUŇÁČEK, Miloslav. Zdravotnická škola - 95 let. *Klub přátel Pardubicka* [online]. 2005 [cit. 2013-11-12]. Dostupné z: http://www.iipardubice.cz/1111787518-zdravotnicka-skola-95-let.php.
9. KAFKOVÁ, Vlastimila. *Z historie ošetřovatelství.* 1. vyd. Brno: Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví, 1992. ISBN 80-7013-123-3.
10. KELNAROVÁ, Jarmila a kol. *Ošetřovatelství pro zdravotnické asistenty - 1. ročník.* 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-2830-8.
11. KOLEKTIV AUTORŮ. *Výroční zpráva o činnosti v. v. okresní nemocnice v Pardubicích: II. 1927 – 1928.* Pardubice: Lidové knihtiskárny, 1928. SOkA Pardubice, kniha č. K 03938.
12. KOSKOVÁ, Klára. *Nemocnice v Pardubicích (1857-1939).* Pardubice, 2006. D15132. Univerzitní knihovna (sklad). Bakalářská práce. Univerzita Pardubice,

Fakulta filozofická, Katedra historických věd. Vedoucí práce prof. PhDr. Milena Lenderová, CSc.

13. KUTNOHORSKÁ, Jana. *Výzkum v ošetřovatelství*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-2713 - 4.

14. KUTNOHORSKÁ, Jana. *Historie ošetřovatelství.* 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-3224-4.

15. LÁRYŠOVÁ, Pavlína. *Pardubická dívčí škola Vesna (1861-1949)*. Pardubice, 2009. D21615. Dostupné z:http://hdl.handle.net/10195/35383. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická, Katedra historických věd. Vedoucí práce prof. PhDr. Milena Lenderová, CSc.

16. LENDEROVÁ, Milena. *K hříchu i k modlitbě: žena v minulém století*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1999. ISBN 80-204-0737-5.

17. LENDEROVÁ, Milena. *A ptáš se, knížko má…: ženské deníky 19. století.* 1. vyd. Praha: Triton, 2008. ISBN 978-80-7254-956-6.

18. LENDEROVÁ, Milena a kol. *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2009, 853 p. ISBN 978-80-7106-988-1.

19. MALÍNSKÁ, Jana. *Do politiky prý žena nesmí – proč?: vzdělání a postavení žen v české společnosti v 19. a na počátku 20. století*. 1. vyd. Praha: Libri, 2005, 173 s. ISBN 80-7277-295-3.

20. MATĚNOVÁ, Jana. *Vyšší dívčí školství v letech 1869 – 1918 a vývoj pardubických vyšších dívčích škol v tomto období.* Pardubice, 2003. D12879. Univerzitní knihovna (sklad). Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta humanitních studií, Katedra historických věd. Vedoucí práce prof. PhDr. Milena Lenderová, CSc.

21. MÁCA, Miloš. Zdravotnický asistent vs. Zdravotní sestra. *Medical tribune CZ: tribuna lékařů a zdravotníků* [online]. 2013 [cit. 2014-04-05]. Dostupné z: http://www.tribune.cz/clanek/30904-zdravotnicky-asistent-vs-zdravotni-sestra.

22. MCGREW, Roderick E. *Encyclopedia of medical history*. New York: McGraw-Hill, 1985, xiv, 400 p. ISBN 0-07-045087-0.

23. MLNAŘÍKOVÁ, Zora. *Historie ošetřovatelství: rozhovory s pamětníky.* Pardubice, 2014. Diplomová práce. Univerzita Pardubice, Fakulta zdravotnických studií, Katedra Ošetřovatelství. Vedoucí práce Mgr. Eva Hlaváčková, Ph. D.

24. NAVRÁTILOVÁ, Alexandra. *Namlouvání, láska a svatba v české lidové kultuře.* 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2012, 424 s. ISBN 978-80-7429-238-5.

25. NÁRODNÍ CENTRUM OŠETŘOVATELSTVÍ A NELÉKAŘSKÝCH ZDRAVOTNICKÝCH OBORŮ. *Legislativa* [online]. 2012 [cit. 2014-04-05]. Dostupné z: http://www.nconzo.cz/web/guest/legislativa.

26. PARDUBICKÁ KRAJSKÁ NEMOCNICE, a. s. *Výroční zpráva.* 2012. Dostupné z: http://www.nemocnice-pardubice.cz/stranka/o-nemocnici/vyrocni-zpravy/17/.

27. PARDUBICKÁ KRAJSKÁ NEMOCNICE, a. s. *Regulační poplatky*. 2014. Dostupné z: http://www.nemocnice-pardubice.cz/stranka/pro-pacienty-a-navstevy/regulacni-poplatky/41/.

28. PLEVOVÁ, Ilona a kol. *Ošetřovatelství I.* 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011, 288 s. ISBN 978-80-247-3557-3.

29. PLEVOVÁ, Ilona a Regina SLOWIK. *Vybrané kapitoly z historie ošetřovatelství.* 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, 2008, 120 s. ISBN 978-80-7368-506-5.

30. PODLAHOVÁ, Libuše. *Didaktika pro vysokoškolské učitele*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 154 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4217-5.

31. ROZSYPALOVÁ, Marie, Hana SVOBODOVÁ a Marie ZVONÍČKOVÁ. *Sestry vzpomínají: příspěvek k historii ošetřovatelství.* 1. vyd. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1503-1.

32. SEJBAL, Jiří. *Základy peněžního vývoje*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 80-210-1734-1.

33. SOkA Pardubice. *Kronika města Pardubic díl II.* 1895 - 1933. kniha inv. č. 88/ 2008. Také dostupné z: http://archivpu.cz/Kronika%20m%ECsta%20Pardubic/index.html.

34. SOkA Pardubice, STŘEDNÍ ZDRAVOTNICKÁ ŠKOLA PARDUBICE. *Zápisy klasifikačních porad 1948 – 1952: výroční zpráva vyšší odborné školy sociálně zdravotní v Pardubicích za školní rok 1948 – 1949*. Kniha inv. č. 1.

35. SOkA Pardubice, STŘEDNÍ ZDRAVOTNICKÁ ŠKOLA PARDUBICE. *Protokoly o závěrečných zkouškách větev porodnická 2. – 4. ročník.* 1948 – 1950. Kniha inv. č. 42.

36. SOkA Pardubice, STŘEDNÍ ZDRAVOTNICKÁ ŠKOLA PARDUBICE. *Zápisy klasifikačních porad 1948 – 1952*. Kniha inv. č. 1.

37. SOkA Pardubice, STŘEDNÍ ZDRAVOTNICKÁ ŠKOLA PARDUBICE. Hlavní katalog. Vyšší škola sociálně zdravotní v Pardubicích. *Katalogy školní rok 1949 – 1950*. Kniha inv. č. 4.

38. SOkA Pardubice, STŘEDNÍ ZDRAVOTNICKÁ ŠKOLA PARDUBICE. *Zápisy klasifikačních porad 1948 – 1952: první klasifikační porada větve ošetřovatelské ve školním roce 1950*. Kniha inv. č. 1.

39. SOkA Pardubice, STŘEDNÍ ZDRAVOTNICKÁ ŠKOLA PARDUBICE. *Hlavní katalog: katalogy školní rok 1950 – 1951*. Kniha inv. č. 5.

40. SOkA Pardubice, STŘEDNÍ ZDRAVOTNICKÁ ŠKOLA PARDUBICE. *Zápisy klasifikačních porad 1948 – 1952: zápis klasifikačních porad všech větví za druhé období školního roku 1950/ 51*. Kniha inv. č. 1.

41. SOkA Pardubice, STŘEDNÍ ZDRAVOTNICKÁ ŠKOLA PARDUBICE. *Zápisy klasifikačních porad 1948 – 1952: klasifikační porada větve pro porodní asistentky ve školním roce 1950/ 51*. Kniha inv. č. 1.

42. SOkA Pardubice, STŘEDNÍ ZDRAVOTNICKÁ ŠKOLA PARDUBICE. *Zápisy klasifikačních porad 1948 – 1952: klasifikační porada větve pro ošetřovatelky ve školním roce 1950/ 51*. Kniha inv. č. 1.

43. SOkA Pardubice, STŘEDNÍ ZDRAVOTNICKÁ ŠKOLA PARDUBICE. *Zápisy klasifikačních porad 1948 – 1952: zápis klasifikačních porad všech větví za třetí období školního roku 1950/ 51*. Kniha inv. č. 1.

44. SOkA Pardubice, STŘEDNÍ ZDRAVOTNICKÁ ŠKOLA PARDUBICE. *Zápisy klasifikačních porad 1948 – 1952: zápis o čtvrté klasifikační poradě pro 1., 2. a 3. ročníky všech větví vyšší zdravotní školy v Pardubicích*. 1951. Kniha inv. č. 1.

45. SOkA Pardubice, STŘEDNÍ ZDRAVOTNICKÁ ŠKOLA PARDUBICE. *Zápisy klasifikačních porad 1948 – 1952: druhá klasifikační porada větve pro ošetřovatelky ve školním roce 1950/51*. Kniha inv. č. 1.

46. STŘEDNÍ ZDRAVOTNICKÁ ŠKOLA PARDUBICE. *Rozvrh hodin pro školní rok 2013/ 2014* [online]. 2013 [cit. 2014-04-14]. Dostupné z: http://www.szs-pardubice.cz/uredni-deska-139/#soubory.

47. STŘEDNÍ ZDRAVOTNICKÁ ŠKOLA PARDUBICE. *Výroční zpráva o činnosti školy za školní rok 2012/ 2013 a hospodaření za rok 2012* [online]. 2013 [cit. 2014-04-08]. Dostupné z: http://www.szs-pardubice.cz/uredni-deska-139/#soubory.

48. SVOBODNÝ, Petr a Ludmila HLAVÁČKOVÁ. *Dějiny lékařství v českých zemích*. Praha: Triton, 2004. ISBN 80-7254-424-1.

49. ŠANDOVÁ, Michaela. *Slečny učitelky: ženy ve školství v letech 1869 – 1914 se zaměřením na Pardubicko.* Pardubice, 2006. D 16049. Univerzitní knihovna (sklad). Diplomová práce. Univerzita Pardubice, Fakulta humanitních studií, Katedra Historických věd. Vedoucí práce prof. PhDr. Milena Lenderová, CSc.

50. TICHÝ, Jan. *Pamětní spis k otevření okresní nemocnice v Pardubicích.* Pardubice: Lidové knihtiskárny, 1931. SOkA Pardubice, kniha inv. č. K 04901.

51. UNIVERZITA PARDUBICE. *IS STAG* [online]. 2012 / 2013 [cit. 2014-03-30]. Dostupné z: https://studenti.upce.cz/index.html.

52. UNIVERZITA PARDUBICE. *Studijní a zkušební řád* [online]. 2013 [cit. 2014-04-15]. Dostupné z: https://dokumenty.upce.cz/Univerzita/vnitrni-predpisy/studijni-rad/stud-rad.pdf.

53. VEISOVÁ, Věra. *Vůdcovství v ošetřovatelství.* České Budějovice, 2010. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta. Vedoucí práce prof. PhDr. Valérie Tóthová, Ph. D. Dostupné z: http://theses.cz/id/9614dm/Diplomov_prce_-_Vdcovstv_v_oetovatelstv.pdf.

54. VOSTATEK, Miroslav. Pardubičtí lékaři. *Klub přátel Pardubicka* [online]. 2009, č. 3 – 4 [cit. 2014-03-30]. Dostupné z: http://www.kppardubicka.cz/cs/menu/zprava/59-pardubicti-lekari/.

55. VOSTATEK, Miroslav. Řádové sestry v pardubické nemocnici. *Klub přátel Pardubicka* [online]. 2010, č. 9 – 10 [cit. 2013-11-11]. Dostupné z:http://www.iipardubice.cz/stranky/ctizpravy.php?id=Radove_sestry_v_pardubicke_nemocnici.

56. VUČKOVÁ, Jaroslava. *Ošetřovatelství I: pro 1. ročník středních zdravotnických škol, obor všeobecná sestra.* 1. vyd. Praha: Fortuna, 1994. ISBN 80-7168-151-2.

11 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A: Poster 72

Příloha B: Nová okresní nemocnice 1931 73

Příloha C: MUDr. Cyril Gála 74

Příloha D: Řádová sestra Cirie z řádu sv. Františka z Opavy r. (1941)..... 75

Příloha E: Vysvědčení z pokračovací školy 76

Příloha F: Ředitel soukromé pokračovací průmyslové školy pro dívky Čeněk Váňa (r. 1906) 77

Příloha G: Známkový katalog 3. ročníku Dětských sester 78

Příloha H: Průzkum vědomostí žákyň dle jednotlivých škol 79

Příloha CH: Čtvrtletní zkoušky větve porodnické 80

Univerzita Pardubice

Příloha A: Poster

Z HISTORIE OŠETŘOVATELSKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ V PARDUBICÍCH

POČÁTKY VZDĚLÁVÁNÍ

Bc. Eliška Dostálová

Univerzita Pardubice
Fakulta zdravotnických studií

HISTORIE NEMOCNICE

1857
Vznik veřejné nemocnice

PARDUBICKÁ KRAJSKÁ NEMOCNICE, a. s. *Historie nemocnice: Historie nemocnice a její vývoj* [online]. Pardubice, 2009 [cit. 2013-11-11]. Dostupné z: http://www.nemocnice-pardubice.cz/stranka/o-nemocnici/historie-nemocnice/19/.

1895
Přijímání kvalifikovaných ošetřovatelek a boromejek z Prahy

1903
Vznik Jubilejní okresní nemocnice císaře Františka Josefa I. a příchod Fr. Messanyho

PARDUBICKÁ KRAJSKÁ NEMOCNICE, a. s. *Historie nemocnice: Historie nemocnice a její vývoj* [online]. Pardubice, 2009 [cit. 2013-11-11]. Dostupné z: http://www.nemocnice-pardubice.cz/stranka/o-nemocnici/historie-nemocnice/19/.

1914
Ošetřovatelský kurs pořádaný Messanym

František Messany

KLIMPL, Miroslav. Dvojí pohřeb primáře Messanyho. *Klub přátel Pardubicka* [online]. 1993, č. 9 - 10, 1. 10. 2009 [cit. 2013-11-11]. Dostupné z: http://www.iipardubice.cz/stranky/cti-zpravy.php?id=Dvoji_pohreb_primare_Messanyho.

1930
Sčítání záchranných složek a nástup C. Gály

Cyril Gála a sestry

Pardubická krajská nemocnice a. s.

1931
Otevření nové okresní nemocnice a předávání diplomů prvním kvalifikovaným porodním asistentkám

1933
Příchod sester řádu sv. Františka z Opavy

1949
Vznik Vyšší odborné školy sociálně zdravotní v Pardubicích

HISTORIE DÍVČÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

1861
Vznik Vyšší dívčí školy v Pardubicích

1871
Převzetí vzdělávání měšťanskou dívčí školou

1882
Přičlenění 9. tř. k měšťance a vznik Pokračovací školy pro dívky

ředitel Josef Svoboda

LÁRYŠOVÁ, Pavlina. *Pardubická dívčí škola Vesna (1861-1949).* Pardubice, 2009. D21615. Dostupné z: http://hdl.handle.net/10195/35383. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická, Katedra historických věd. Vedoucí práce prof. PhDr. Milena Lenderová, CSc.

1906
Vznik Městské průmyslové školy pokračovací pro dívky v Pardubicích

1909
Vznik Městské průmyslové školy Východočeská Vesna

Budova Východočeské Vesny

LÁRYŠOVÁ, Pavlina. *Pardubická dívčí škola Vesna (1861-1949).* Pardubice, 2009. D21615. Dostupné z: http://hdl.handle.net/10195/35383. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická, Katedra historických věd. Vedoucí práce prof. PhDr. Milena Lenderová, CSc.

1919/ 1920
Rozdělení školy na dva samostatné obory – Vznik Dívčí odborné školy rodinné a živnostenské

ředitel Jan Gallat

LÁRYŠOVÁ, Pavlina. *Pardubická dívčí škola Vesna (1861-1949).* Pardubice, 2009. D21615. Dostupné z: http://hdl.handle.net/10195/35383. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická, Katedra historických věd. Vedoucí práce prof. PhDr.Milena Lenderová, CSc.

1948
Vznik Vyšší zdravotní školy a zahájení výuky všeobecných sester

Výuka sester

STŘEDNÍ ZDRAVOTNICKÁ ŠKOLA PARDUBICE. Archiv, 2013.

Literatura:

KOSKOVÁ, Klára. *Nemocnice v Pardubicích (1857 – 1939).* Pardubice, 2006. D15132. Univerzitní knihovna (sklad). Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická, Katedra historických věd. Vedoucí práce prof. PhDr. Milena Lenderová, CSc.

MATĚNOVÁ, Jana. *Vyšší dívčí školství v letech 1869 – 1918 a vývoj pardubických vyšších dívčích škol v tomto období.* Pardubice, 2003. D12879. Univerzitní knihovna (sklad). Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta humanitních studií, Katedra historických věd. Vedoucí práce prof. PhDr. Milena Lenderová, CSc.

Vedoucí práce: Mgr. Eva Hlaváčková, Ph.D.

Příloha B: Nová okresní nemocnice 1931

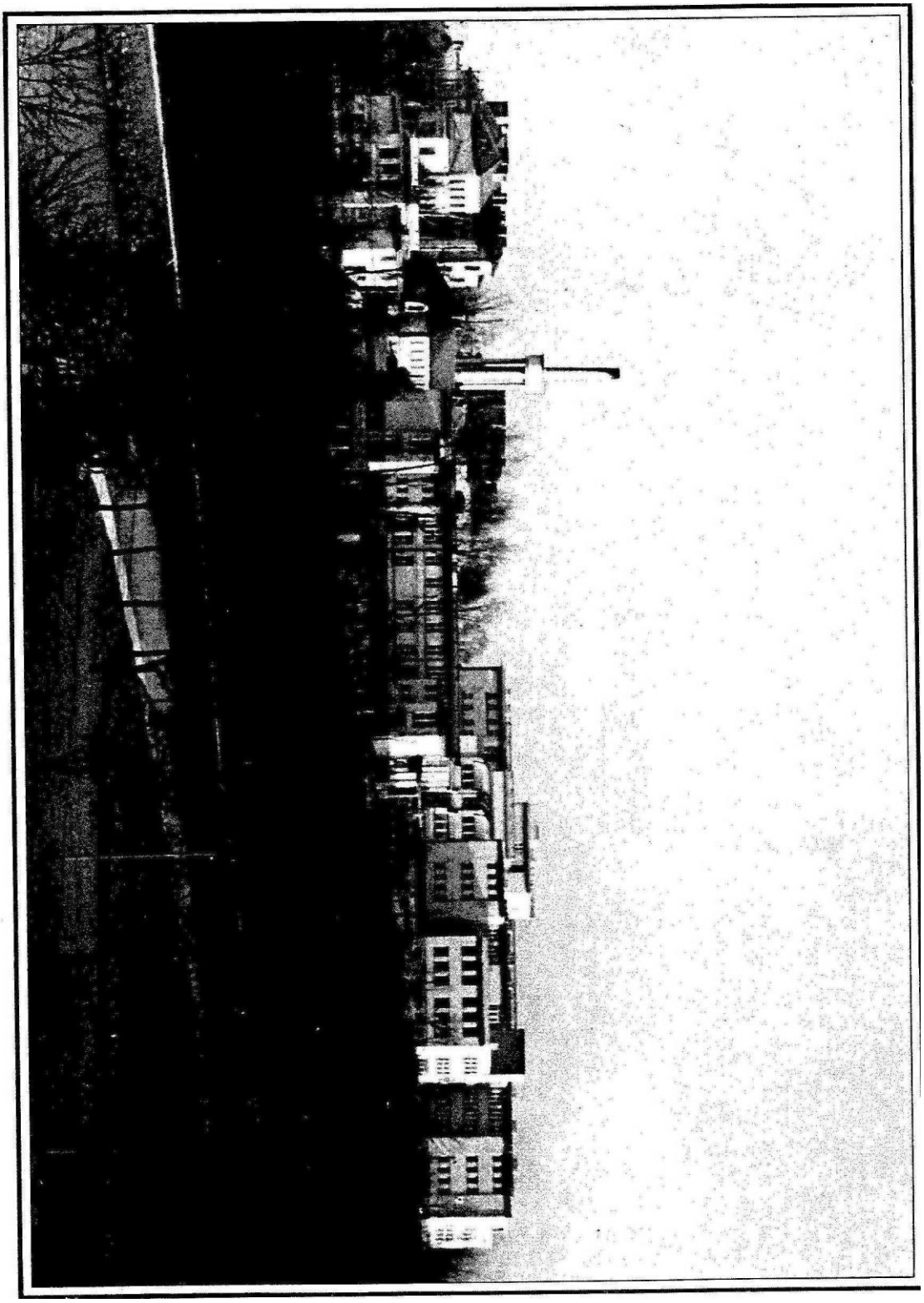

(Tichý, 1931)

Příloha C: MUDr. Cyril Gála

Pardubická krajská nemocnice, a. s.

Příloha D: Řádová sestra Cirie z řádu sv. Františka z Opavy (r. 1941)

(Vostatek, 2010)

Příloha E: Vysvědčení z pokračovací školy

Školní rok 1898-99.

Číslo 104.

Eliška Berger-ová

naroz. 25. prosince 1884 v České Skalici,

náboženství mojžíšského

(Otec, matka) Maric, obchodník z čís. 425-zp.

Předběžné vzdělání žačky: Obecná šk. v Hrochově Týnci a měšť. školu zde.

Navštěvovala pokračovací školu od 11. září 1898 do 30. června 1899.

Návštěva velmi pilná

Chování vzorné.

Pilnosť vytrvalá.

Prospěch v jednotlivých předmětech:

v dušesloví a vychovatelství	chvalitebný.
v jazyku českém	výborný
v jazyku německém: v mluvnici a pravopisu	výborný
v jazyku německém: v ústním pronášení myšlenek	
v jazyku francouzském	dobrý.
v dějinách vzdělání	výborný
v zeměpisu	dobrý
v domácím hospodářství	chvalitebný
v počtech	výborný
v kreslení	—
v ženských ručních pracích	chvalitebný
—	—

Navštěvovala opatrovnu dítek s prospěchem výborným

Školné ~~n~~ platí polovičně. Vysvědčení obdržela 1. července 1899

Bydlí u otce.

Poznámky

(Matěnová, 2003)

Příloha F: Ředitel soukromé pokračovací průmyslové školy pro dívky Čeněk Váňa (r. 1906)

(Láryšová, 2009)

Příloha G: Známkový katalog 3. ročníku Dětských sester

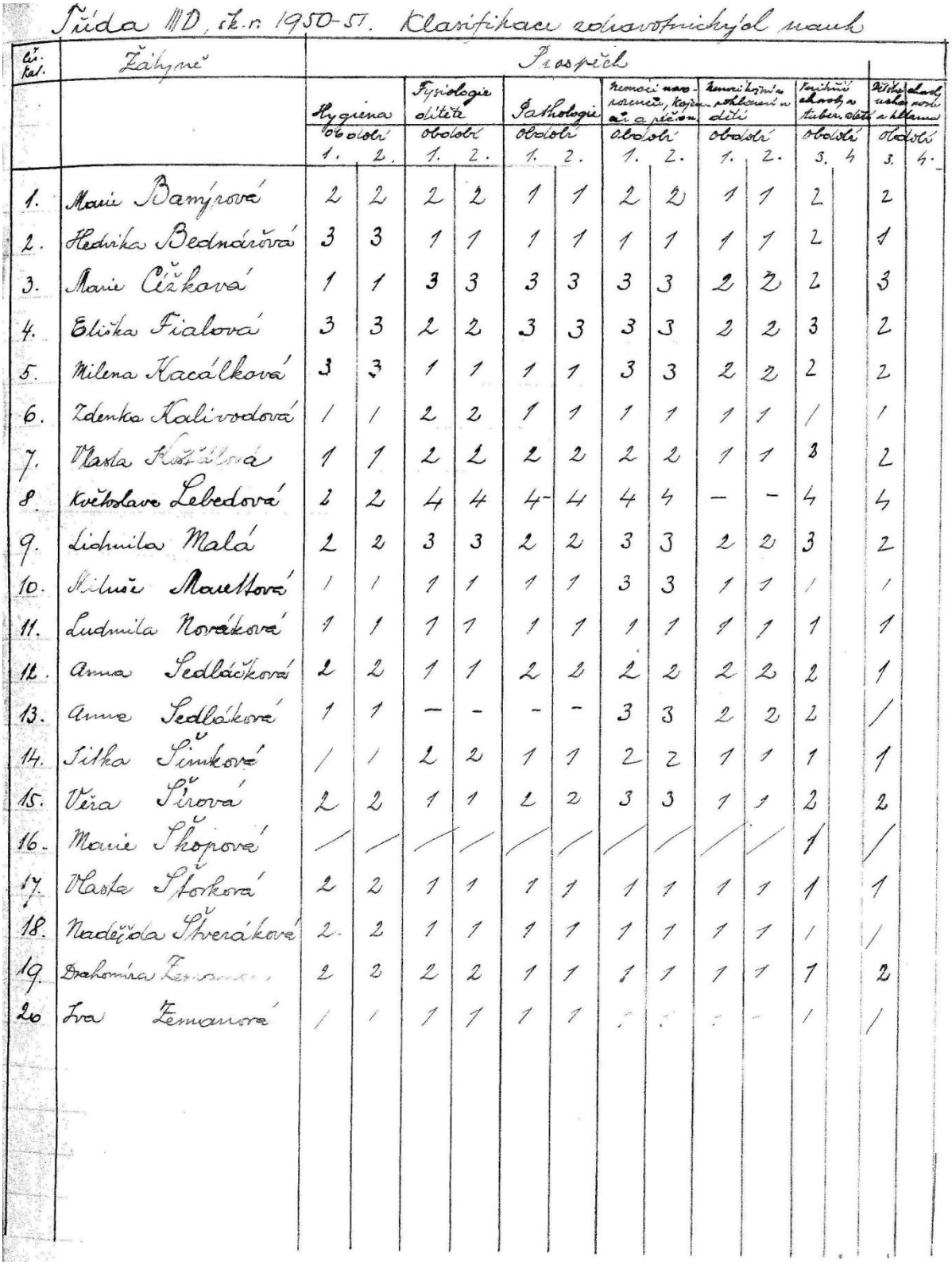

Třída IIID, šk. r. 1950-51. Klasifikace zdravotnických věd nauk

Čís. kat.	Žákyně	Prospěch													
		Hygiena		Fysiologie dítěte		Pathologie		Nemoci novorozenců, kojenců a péče o		Nemoci kojenců a pokladení u dítě		Infekční choroby a tuberk. dětí		Dětské vši a hlavní	
		06 období		období		Období		Období		období		Období		Období	
		1.	2.	1.	2.	1.	2.	1.	2.	1.	2.	3.	4	3.	4.
1.	Marie Bamýrová	2	2	2	2	1	1	2	2	1	1	2		2	
2.	Hedvika Bednářová	3	3	1	1	1	1	1	1	1	1	2		1	
3.	Marie Cížková	1	1	3	3	3	3	3	3	2	2	2		3	
4.	Eliška Fialová	3	3	2	2	3	3	3	3	2	2	3		2	
5.	Milena Hacálková	3	3	1	1	1	1	3	3	2	2	2		2	
6.	Zdenka Kalivodová	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1		1	
7.	Vlasta Koziková	1	1	2	2	2	2	2	2	1	1	3		2	
8.	Květoslava Lebedová	2	2	4	4	4	4	4	4	–	–	4		4	
9.	Ludmila Malá	2	2	3	3	2	2	3	3	2	2	3		2	
10.	Miluše Mauthová	1	1	1	1	1	1	3	3	1	1	1		1	
11.	Ludmila Nováková	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		1	
12.	Anna Sedláčková	2	2	1	1	2	2	2	2	2	2	2		1	
13.	Anna Sedláková	1	1	–	–	–	–	3	3	2	2	2		/	
14.	Jitka Šimková	1	1	2	2	1	1	2	2	1	1	1		1	
15.	Věra Šírová	2	2	1	1	2	2	3	3	1	1	2		2	
16.	Marie Škopová	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	1		/	
17.	Vlasta Štorková	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1		1	
18.	Naděžda Šťeráková	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1		/	
19.	Drahomíra Ze[illegible]	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1		2	
20	Iva Žemanová	1	1	1	1	1	1	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	1		1	

(Hlavní katalog, 1950/ 51)

Příloha H: Průzkum vědomostí žákyň dle jednotlivých škol

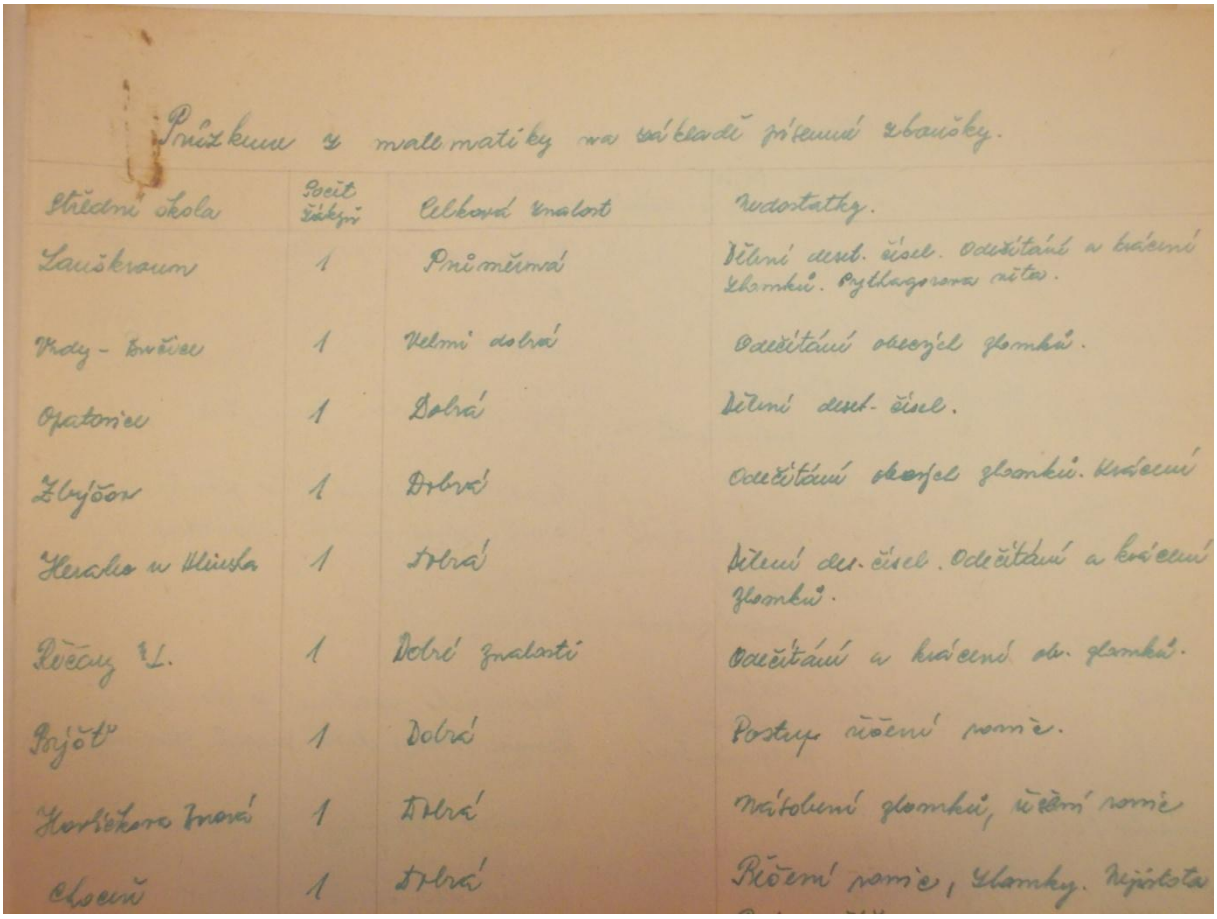

Průzkum z mathematiky na základě přesné zkoušky.

Střední škola	Počet žákyň	Celková znalost	Nedostatky.
Lauškraun	1	Průměrná	Dělení dest. čísel. Odečítání a krácení zlomků. Pythagorova věta.
Vody - Kvěšice	1	Velmi dobrá	Odečítání obecných zlomků.
Opatovice	1	Dobrá	Dělení dest. čísel.
Zbýšov	1	Dobrá	Odečítání obecných zlomků. Krácení
Herálec u Ilinska	1	Dobrá	Dělení des. čísel. Odečítání a krácení zlomků.
Řečany n/L.	1	Dobré znalosti	Odečítání a krácení ob. zlomků.
Pojšín	1	Dobrá	Postup řešení rovnic.
Horičkova Nová	1	Dobrá	Násobení zlomků, řešení rovnic
Chocně	1	Dobrá	Řešení rovnic, zlomky. Nejistota

(Zápisy klasifikačních porad, 1948 – 1952)

Příloha CH: Čtvrtletní zkoušky větve porodnické

Prospěchové zkoušky III. ročníku
z IV čtvrdletí r. 1949

Pazourková Maire

Tbc:
1. Zánět pohrudnice
2. Význam zrůstů při zánětu pohrudnice
3. Thorokokaustika

2

Chyrurgie:
1. Jak je organisován provoz na chyrurgickém oddělení
2. Ošetřní pacienta ~~xx~~ ze zlomeninou dolní končetiny se sádrovým obvazem
3. Ošetřní pacienta po otřesu mozku
4. Jak se projevuje zvýšený tlak nitrolební

O č n í:
1. Na co musíme dbáti u dětí při očkování neštovic
2. Čím chráníme novorozence po porodu proti infekci

K o ž n í:
1. Lupenka a její léčení
2. Trhliny kůže

Z u b n í:
1. Jaké znáte vady vývoj. dutiny ústní

Neurologie:
1. Změknutí mozku
2. Který je první mozkový nerv
3. Může býti obrna nervu mozkových

I. Pomoc:
1. Poranění thermická / spáleneiny, opaření y
2. I. pomoc při nich

Fysikální therapie:
1. Která specielní lázně znáte
2. Které jiné přístroje pro světlolečbu znáte

Dieitetika:
1. Dieta při zácpě

Administrativa:
1. Co je to jídelní lístek nemocného
2. Kolik máme jídel nemocníčních
3. Diety - kolik jidel je - a jaká je jeích účel
4. Povinnosti ošetřovatelky - zde jsou vytknuty

Ošetřovatelská techn:
1. Stlaní lůžka , výměna prádla ložního
2. Výměna ložního prádla s pacientem
3. Kontrola účinku léku
4. Zacházení z narkotiky

2

(Protokoly, 1948 - 50)